

Відділ рукописів

Мирослава Дядюк

завідувач відділу рукописів ЛННБУ ім. В. Стефаника, канд. іст. наук

На основі архівних документів висвітлюється історія відділу рукописів ЛННБУ ім. В. Стефаника, формування та переміщення його фондів, основні напрями діяльності та кадрова політика.

Ключові слова: архів, рукописний фонд, бібліотека, документи, історичні колекції.

The history of formation, holdings moving, main activities directions, and personnel policy of the Manuscript Department of the Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv are described using archival documents.

Key words: Archives, Manuscript holdings, Library, Documents, Historical collections.

На основании архивных документов освещается история отдела рукописей ЛННБУ им. В. Стефаника, формирование и перемещение его фондов, основные направления деятельности и кадровая политика.

Ключевые слова: архив, рукописный фонд, библиотека, документы, исторические коллекции.

З метою встановлення на західноукраїнських землях нових більшовицьких порядків радянська влада після 17 вересня 1939 р. здійснила комплекс насильницьких заходів. Зокрема, було повністю реорганізовано передвоєнну бібліотечну мережу. Саме в той час розпочав свою діяльність відділ рукописів, який став важливим структурним підрозділом Львівського філіалу бібліотеки АН УРСР* і залишався ним незалежно від змін у підпорядкуванні**.

© Дядюк М., 2010

* Львівський філіал бібліотеки Академії наук УРСР був створений згідно з Постановою Ради Народних Комісарів УРСР № 39 від 2 січня 1940 р. «Про організацію наукових установ в Західних областях УРСР».

** З 1944 р. — Львівська бібліотека АН УРСР, з липня 1963 р. — Львівська державна наукова бібліотека Міністерства культури УРСР, з 1969 р. — Львівська державна наукова бібліотека АН УРСР, з травня 1971 р. — Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника АН УРСР, від березня 1994 р. — Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника НАН України, від квітня 2008 р. — Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника.

Підставою створення такого відділу в структурі Львівського філіалу бібліотеки АН УРСР була наявність безцінних та унікальних рукописних збірок, які бібліотека успадкувала внаслідок реорганізації фондів найбільших книгозбірень Львова, зокрема наукових та громадських інституцій, релігійних установ, товариств, редакцій, приватних архівів діячів культури та мистецтва. З їх надходженням архівний фонд Бібліотеки став основою найбільшої академічної рукописної збірки на західноукраїнських землях та в Україні. Очевидно, що рукописний матеріал відділу ще не одне десятиліття буде викликати інтерес та служитиме важливим першоджерелом для серйозних наукових досліджень. У контексті розкриття змісту та популяризації рукописних джерел безперечним є інтерес до історії створення самого відділу рукописів [25; 26; 28; 55; 56; 98; 111; 115], шляхів надходжень архівних збірок, проблем збереження архівних фондів, зрештою, ролі та значення ЛННБУ ім. В. Стефаника у їх збереженні впродовж 70-літньої діяльності.

Сучасні ґрунтовні дослідження, що вивчають окремі історичні проблеми функціонування фондів та переміщень, книгозбірень з давніми традиціями [27; 29; 51; 99; 100], — це власне той курс, який спонукає до осмислення особливостей становлення та функціонування важливих структурних підрозділів-фондоутримувачів, яким поряд з іншими, є відділ рукописів.

Найбільші наукові бібліотеки м. Львова: Наукового товариства ім. Шевченка (заснована у 1893 р.), «Національного Закладу ім. Осолінських» (1817), «Народного Дому» (1849), «Студіону» (1909), Фундації ім. В. Баворовського (1857), Єврейської громади (1901) — попри оригінальний вміст книжкових масивів, стародруків, карт, творів мистецтва диспонували рукописними збірками, переважно відомими і затребуваними науковцями ще до 1939 р., їх переважна більшість була забезпечена довідково-інформаційними виданнями [101; 102; 103; 104; 109; 110; 112; 113; 114]. Незважаючи на те, що ще наприкінці 1939 р. приміщення книгозбірень, де зберігалися рукописні матеріали, опечатали представники НКВС, під час передачі їх фондів до Львівської філії бібліотеки АН УРСР кількісний склад та обсяг був зафіксований в інвентарях та каталогах. Так, рукописний вміст найбільших бібліотек, згідно з актами їх передачі до складу новостворюваної академічної бібліотеки, становив близько 2 012 од. (2 301 том): Фундація Баворовських

(дата передачі — 1.02.1940 р.) — 1 659 рукописних одиниць [13]; Бібліотека «Народного Дому» (7.02.1940) — 1 781 од. (збірки: «Народного Дому» та А. С. Петрушевича) [4]; Бібліотека НТШ (10.02.1940) — кількість рукописів основної збірки НТШ разом зі збірками Івана Франка* (понад 500 рукописів). Як подає *Марія Деркач*** , в інвентарях були прогалини (63 позиції), точна кількість — 1 949 рукописів [5]; Бібліотека «Студіону» (12.02.1940) — історичний і митрополичий архів мали приблизно 10 000 фасцикул [85]; «Оссолінеум» (14.02.1940) — містив понад 19 тис. одиниць, близько 9 000 — незаінвентаризованих [115, s. 73]; Бібліотека Єврейської громади (23.02.1940) — 86 рукописів у 106 томах (фоліантах), а також одна пачка неупорядкованих матеріалів [3]. Згідно з наведеними даними, у лютому 1940 р. до Львівської філії бібліотеки АН УРСР надійшло понад 34 475 од. рукописного фонду (у т. ч. дипломи, грамоти, автографи). За винятком рукописних фондів бібліотеки Баворовських, фактично у кожній з переданих архівних збірок був значний масив незареєстрованих рукописних архівних фондів та розрізаних (переважно розсипи) матеріалів, які мали історичну цінність.

Незважаючи на переповнені приміщення більшості львівських книгозбірень, надходження рукописних збірок у фонди Бібліотеки здійснювалося з великим розмахом. Безпосередньо у бібліотеці

---

* До 7 травня 1946 р. рукописна збірка Івана Франка (прибула до Бібліотеки НТШ 25.07.1917 р. Книжки і рукописи меморіального музею ім. Франка, зліквідованого за розпорядженням німецької влади, надійшли 19.11.1941 р.) була складовою фонду відділу рукописів Львівської філії бібліотеки АН УРСР. У 1940–1941 рр. тривала робота над упорядкуванням, описуванням та каталогізацією архіву. Рукописну збірку І. Франка використовували під час підготування ювілейного видання творів Івана Франка, копії рукописів демонструвалися на ювілейній виставці.

** **Фуртак-Деркач Марія, Олена** (25.06.1896–14.04.1972) — літературознавець, бібліотекар, архівіст. 1926 р. закінчила Карловий університет у Празі. З 1932 р. опрацьовувала рукописи у Бібліотеці НТШ. Керівник відділу рукописів Львівського філіалу бібліотеки АН УРСР (з 1940 р.), науковий співробітник Інституту літератури ім. Т. Шевченка (1940–1956), Інституту суспільних наук у Львові (1957–1968). Кандидат філологічних наук (1952), дисертація присвячена творчості Лесі Українки [22; 26; 32, с. 119-121, 131-132, 135-136].

координатором та виконавцем був відділ обміну і концентрації (керівник В. Ольшевич)*. З прибуттям до Львова вміст кожного чергового транспорту з книжково-архівними збірками прискіпливо ділився за профілем комплектування відділів, що існують. Виділені першоджерела передавалися у рукописний підрозділ бібліотеки. Облік рукописів часто вимірювався тоннами, кілограмами розсипів, возами, в'язками, ящиками, пачками тощо. Частково комплектування здійснювали самі співробітники відділу рукописів. Так, упродовж 1940–1941 рр. український сектор відділу рукописів придбав цінні архіви: Осипа Маковея, Михайла Мочульського, Івана Кревецького та ін. [26, с. 191-196], польський сектор збирав переважно польські рукописи [115, с. 88-93]. Архівні матеріали надходили до фонду бібліотеки аж до початку німецької окупації, тоді ж Львівську філію бібліотеки АН УРСР нова влада ліквідувала, і львівські книгозбірні «Оссолінеуму», НТШ і «Народного Дому» увійшли в єдину мережу Staatsbibliothek Lemberg (до II і III відділу). У часи німецької окупації у книгозбірнях тривала робота, навіть жевріли сподівання відновити колишню діяльність. Однак з наближенням фронту був реалізований план вивезення культурних цінностей з території дистрикту

* Оскільки стан більшості львівських та провінційних бібліотек, які підлягли реорганізації або ліквідації, фактично залишався невідомим, було визнано за доцільне скласти картковий каталог бібліотек в алфавітному порядку місцевостей. У підготованні карткового каталогу, в основному, використовувався двотомник Едварда Хвалевіка [107; 108] та бібліотекарські часописи, у т. ч. регіональні. За короткий час було зібрано достовірну інформацію про долю львівських і провінційних бібліотек та приватних архівних збірок, що існували на західно-українських теренах до 1939 р., укладено на них картотеки, виготовлено карту західних областей з розміщенням бібліотек та підготовлено докладний перелік бібліотек, призначених до концентрації (16 — у Львові, 92 — у львівській та інших областях, всього 30 місцевостей), у багатьох випадках з поміткою про наявність рукописних збірок. За сприяння Комісії з охорони пам'яток культури Тимчасового Управління по Львівській області (голова Петро Панч) редагувалися інструкції для емісарів, зразки повноважень для них, уточнювалися маршрути та узгоджувалися питання, у т. ч. дозволу, пов'язані з транспортуванням збірок.

Галичина, у т. ч. рукописних пам'яток книгозбірень НТШ, «Народного Дому» та ін., втіленню якого протистояти не міг ніхто [29; 99; 100; 111; 115].

У післявоєнні роки декомплектовані та пограбовані фонди львівських книгозбірень знов увійшли до складу Львівської філії бібліотеки АН УРСР. Не припинялося комплектування основного рукописного фонду бібліотеки через відділ комплектування, переважно, «доповненнями» та «частинами» документальних матеріалів до архівів, які вже існували. Надходили й окремі архіви, наприклад: колекція букініста Ю. Томасіка, «Промислово-торговельної палати у Львові», Львівського об'єднання архітекторів, архів Третерів та ін. Архівні матеріали надходили безпосередньо з відділів бібліотеки: рідкісної книги, мистецтв, бібліографії, фондів та обслуговування читачів; також передавали співробітники бібліотеки, найчастіше дирекція. У відділ передавалися архівні матеріали бібліотеки (вхідна/вихідна кореспонденція, справи секретаріату бібліотеки, бібліотечні звіти, акти комісій та ін.) [45]. Фіксованими є рукописні матеріали, «що залишилися від кабінету Івана Франка» (передавав завідувач кабінету І. Т. Карпов) [16]. З усіх поступлень у відділ рукописів чи не найкраще був зафіксований перелік тої частини архіву НТШ, яка стала основою збірки відділу рукописів. Після проведення загального обліку констатовано, що на 16 травня 1949 р. у фонді НТШ було 797 одиниць збереження. За змістом рукописи можна поділити на дві чітко окреслені групи: 24,2 % становили рукописи (188 од. зб.) церковного змісту XVI–XIX ст., зокрема: кодекси релігійного характеру (107), проповіді (20), теологічні виклади та полемічні твори (9), пісенники (38), метричні книги (4), пастирські листи (1), рукописи церковних братств (2), помянники (7). Рукописи НТШ світського змісту XVII–XIX ст. становили 75,8 % від усього фонду. До них належали колективні архіви, товариств («Руська Бесіда», «Січ» та ін.) та редакцій. Значну групу рукописів світського характеру становили особові архіви громадських діячів та діячів науки і культури (І. Белей, І. Вагилевич, В. Доманицький, Т. Ревакович, Ю. Романчук та ін.), а також збірки епістолярної спадщини (Лесі Українки, Я. Окуневського, І. Левицького та ін.); рукописи белетристичної групи (поезія, прозові твори, драми, опери, оперетки, комедії, театральні

п'єси) — 279 позицій; рукописи наукового змісту, переважно гуманітарні (історія, історія літератури та філософії, політична історія, педагогіка, етнографія, мемуаристика тощо) та математично-природничого характеру. Авторами рукописів були педагоги, політики, композитори, артисти, музиканти, громадські діячі [64].

Згідно з постановою Президії АН УРСР від 2.IX.1949 р. було створено комісію (Л. Г. Афендік, В. І. Борковський, А. І. Генсьорський), яка після обстеження відділу рукописів (30.IX.1949) ствердила, що наростання фондів йде за рахунок концентрації історично старших збірок, які залишили попередні власники. Занепокоєння викликали: відсутність збірок, що відбивали би розвиток нового революційного руху, подій Вітчизняної війни, підпільної роботи, партизанського руху тощо, а також відсутність коштів на їх розшуки та набуття [86]. Виникали пропозиції щодо придбання рукописів наукових праць вчених, насамперед членів АН України. У січні 1955 р. до відділу надійшов архів дійсного члена АН УРСР М. С. Возняка. Цим архівом займався співробітник відділу рукописів В. Бандура, який за «добросовісну роботу по прийому і перевезенні бібліотеки і архівних матеріалів, залишених після смерті д. чл. АН УРСР М. С. Возняка, з приміщення Львівського університету в приміщення львівської бібліотеки», отримав подяку [67, арк. 62]. 29 березня 1961 р., згідно з розпорядженням № 3 по Львівській бібліотеці АН УРСР, всі старі інвентарні книги на фонди бібліотеки, які зберігалися в окремих відділах та кабінетах їх керівників, мали бути передані «негайно» на постійне зберігання у відділ рукописів [96]. У першому півріччі 1976 р. відділ отримав матеріали Львівської консерваторії та ін. документи (близько 20 тис. арк. розсипу) [47, арк. 51зв.].

Постійно до відділу надходили рукописні матеріали революційних діячів Західної України, особливо активно у 1982 р. Було поновлено роботу над уточненням складених списків колишніх членів КПЗУ, більшовиків, революційних діячів Західної України. Встановлено їх адреси, номери телефонів, виготовлений лист-звернення, узгоджувалися питання з дирекцією про надання дозволу для встановлення контактів з діячами та одержання дозволу на проведення експедиційних робіт. Така передбачливість

була невідповідною, оскільки один день поїздки до Старого Самбора у 1981 р. для в'язання обставин заповіту І. В. Прокопівка про передачу його архіву до бібліотеки вважався порушенням трудового законодавства [47, арк. 89-90].

Серед рукописів виділялися пам'ятки з найдавніших часів латинською, старослов'янською, українською, польською, німецькою, чеською та ін. мовами, окремі архіви діячів науки, літератури, мистецтва, шляхетські родові та маєткові архіви, автографи, дипломи тощо. Різноманітний за тематикою архівний матеріал — джерельна база для всього циклу природничих і точних наук, однак найбільше — гуманітарних: історії української літератури і народної творчості, музики, театру, краєзнавства, демографії, економічної історії, політичної історії України, а також історії Польщі, Білорусі, Литви, Латвії та ін.

Одночасно з формуванням архівного фонду при відділі рукописів створювався підручний бібліотечний фонд. У квітні 1941 р. працівники польського сектору відділу вилучали книжки з бібліотеки Баворовських для підручної бібліотеки відділу рукописів [40, арк. 10]. Частково профільні книжки передавалися з відділу концентрації [37, арк. 5]. 13 листопада 1950 р. відділ отримав підручну бібліотеку читального залу на вул. Радянській, 24 [15], а 24 листопада 1950 р. — кабінету І. Франка. Передача здійснювалася за інвентарними книгами книжкових та журнальних фондів кабінету, за якими нараховувалося 1 112 книжок (фактично було прийнято 1 036) та 424 одиниці періодичних видань (6 — відсутніх) [16]. Підручний фонд часто перевірявся на наявність, і порушувалося питання докомплектування його новими виданнями. Підручна бібліотека давала можливість науковцям ефективно працювати з рукописним фондом.

Важливим аспектом у висвітленні процесу трансформації передвоєнної бібліотечної мережі, зокрема шляхів формування рукописних фондів академічної бібліотеки, є проблема збереження рукописних колекцій, передусім, непорушності їх цілісності та перебування на території свого історичного формування. Це питання виникало неодноразово і було на порядку денному бібліотеки від початків її створення. Загалом за цей період рукописи зазнали чимало втрат, а також міждержавних, всеукраїнських,

внутрішніх (в межах м. Львова) переміщень та власне внутрішньо-бібліотечного вилучення у т. зв. «спецфонд».

Ще з кінця 1939 р. рукописні матеріали були предметом зацікавлень високопосадовців УРСР та представників Академії наук, часто працювали комісії АН України, відбувалися ревізії «представництв» НКВС, а також Управління архівів УМВС у Львові. Кожна архівна збірка була запідозрена у наявності ідеологічно-шкідливих документів, що власне і підтверджує факт опечатування всіх рукописних колекцій.

Незважаючи на те, що існували офіційні акти передачі фондів Баворовських та «Народного Дому», згідно з якими збірки перейшли у власність Академії наук УРСР, в їх рукописну частину втручалися та ретельно перевіряли представники архівної Управи УМВС у Львові. Це трапилося 22 серпня 1940 р, коли з приміщень згаданих бібліотек були зняті пломби. Оскільки йшлося про їх часткову передачу до архівної управи, наказом дирекції бібліотеки (№ 66) була створена комісія для відбору «розпечатаних» архівів [58]. Комісія у складі: В. Віслоцького (голова), С. Інглота, М. Деркач, Н. Ассородобрай і представника від архівної Управи Ярослава Янчака* працювала два дні. Під час роботи комісії точилися дебати щодо архівної термінології. Зокрема, представники бібліотеки не могли прийти до порозуміння щодо питання про розмежування рукописних матеріалів на архівні та бібліотечні. Дійшли висновку, що під назвою «архів» треба розуміти акти і документи уряду, тобто письмові підтвердження діяльності як державних, так і недержавних (автономних) влад і урядів, а також матеріали політичних організацій XIX–XX ст.

---

* **Янчак Ярослав Васильович** (1906–1980) — у жовтні 1939 р. — червні 1940 р. працював «по заданию политуправления и по заданию Львовского обкома по составлению истории Западной Украины», від червня 1940 р. — «внештатный работник по приведению в порядок книжных фондов Львовского Архива». Маючи незакінчену вищу освіту (навчався на фізико-математичному (1930–1932) та гуманітарному (1933–1938) факультетах Львівського університету), за час роботи у бібліотеці досягнув значного кар'єрного росту — від посади технічного бібліотекаря до зав. відділів комплектування та кабінету мистецтв [75].

Члени бібліотечної комісії одностайно погодилися, що в разі вимоги з боку архівної управи передати рукописи, які перебувають на балансі книгозбірні, дирекція бібліотеки повинна вимагати передачі до фондів тих бібліотечних рукописів і друків, які перебувають в архівній управі. Дирекція категорично не погоджувалася, щоб із фондів бібліотеки забирали інвентаризовані рукописи. Шукаючи аргументів на свою користь, члени бібліотечної комісії пригадували факти, коли свого часу колишній начальник архівної управи НКВС І. Олійник запевняв, що недопустимо, щоб з бібліотеки АН УРСР забирали будь-які рукописні матеріали. Комісія вважала, що питання передачі рукописних матеріалів архівній управі належить до компетенції Президії Академії наук УРСР.

Члени комісії провели розмову з представниками Обласної архівної управи, які наполягали на тому, що мають повне право забирати архіви, які зберігаються в бібліотеці АН УРСР. У результаті переговорів визнали, що надалі це питання повинна вирішувати дирекція, як і приймати рішення щодо передачі матеріалів з бібліотеки АН УРСР до Обласного архіву і навпаки. Бібліотечна комісія вважала, що займатися цим питанням нема сенсу поки Обласна архівна управа не звернеться до бібліотеки офіційно [84]. Ймовірно, це питання на рівні дирекції Бібліотеки й Обласного Архівного управління не вирішувалося. Так, без погодження з дирекцією бібліотеки, без оформлення відповідного акта, представники архівної управи самовільно забрали частину архіву «Народного Дому». Постраждав технічний працівник М. Михевич — наказом від 31 серпня 1940 р. директор Я. Зайкін оголосив йому сувору догану за порушення внутрішнього розпорядку бібліотеки і безправне видання документів [59].

Значних втрат рукописні фонди бібліотек НТШ, «Народного Дому», «Оссолінеуму» та ін. зазнали у період Другої світової війни, коли ці книгозбірні були складовою Державної бібліотеки (Staatsbibliothek Lemberg). Долю документальної спадщини книгозбірень у період Другої світової війни наполегливо досліджують та висвітлюють науковці [29; 51; 99; 100].

Починаючи з другого кварталу 1944 р., припинилася робота з опрацювання архівних фондів «полоніки». Негайно, згідно з

розпорядженням АН УРСР, працівники колишнього «Оссолінеуму» готували переліки важливих рукописів зі збірок Оссолінських, Баворовських, Павликовських, Дідушицьких для членів міжвідомчої Комісії для відбору та підготування історичних і культурних цінностей до відправлення до Польської Республіки, створеної згідно з розпорядженням голови Ради Народних Комісарів УРСР Микити Хрущова від 28 липня 1945 р. Безпосередньо до відбору рукописів М. Хмельовська і Я. Келлес-Крауз приступили наприкінці травня 1946 р. під керівництвом К. Гебултовського [115, s. 228-230]. У 1945–1947 рр. із рукописних фондів бібліотеки Польській Народній республіці було передано 7 042 рукописи. Польський дослідник М. Матвіюв подає 7 068, але вважає цю цифру дещо завищеною, стверджуючи, що фактично було передано 4 499 рукописів інвентаризованих (4 817 томів) і приблизно 1 934 неінвентаризовані рукописи. Згідно з його підрахунками було передано близько 6 626 рукописів (6 956 томів). Переважали рукописи літературного та історичного характеру, мемуаристика. Дослідник вказав на значну частину декомплектованих рукописів [115, s. 301-306].

1967 р., у зв'язку з 150-річчям «Національного закладу ім. Оссолінських» питання передачі рукописних матеріалів зі збірки колишнього «Оссолінеуму» було поновлене. Керівництво Вроцлавської бібліотеки ім. Оссолінських ставило вимогу про «повернення» залишків фонду «Оссолінеуму» (найбільше цікавила збірка автографів з фондів «Оссолінеуму» та Павликовських). У квітні 1968 р. це питання додатково вивчали спеціалісти Державної бібліотеки СРСР ім. В. Леніна в Москві (Ю. І. Герасимова, В. І. Зіміна). Висновки цих спеціалістів були такими самими, як урядової комісії — задовольнити прохання уряду ПНР немає можливості. Також у довідці зазначалося, що перегляд інвентарів рукописів колишньої бібліотеки Оссолінських у Львові, а також бібліотеки Наукового закладу ім. Оссолінських у Вроцлаві підтверджує, що рукописи, які мали стосунок до історії, економіки і культури Польщі, були передані в 1946–1947 рр. Загальна кількість переданих рукописів становила 81 % від загальної кількості документальних матеріалів колишньої бібліотеки. Причому зазначалося, що в числі переданих матеріалів було багато

документів, що стосувалися українських земель, а рукописні матеріали, які залишилися у Львові, частково дублювалися з переданими. У відділі рукописів залишилися матеріали, які висвітлювали історію українського і білоруського народів, їх зв'язки з російським народом. Серед матеріалів траплялися рукописи, які б могли становити інтерес для польських дослідників, але їх можна виявити тільки внаслідок поаркушного перегляду [30].

Передачі архівних матеріалів бібліотеки сприяли не лише міжкультурній домовленості. На підставі розпоряджень ЦК КП(б)У, ВК КП(б), Ради Міністрів УРСР було передано значну кількість рукописного матеріалу, який відображав переважно культурно-наукове життя на західноукраїнських землях, до різних інституцій м. Києва. Так, на основі розпорядження ВК КП(б), через уповноважених членів комісії (М. Грудницька, Н. Крутікова) 10 січня 1950 р. до Інституту літератури АН УРСР було передано 24 архіви (Лесі Українки, О. Кобилянської, О. Маковея, В. Стефаніка та ін.) [8].

Того ж року, згідно з розпорядженням Ради Міністрів УРСР № 325-р від 20.III.1950 р. з відділу рукописів до Комітету в справах мистецтв було передано (24.04.1950) збірку афіш (204 шт.) театру «Руська Бесіда» (XIX ст.) та інших театрів (215 шт.) у Галичині XX ст. [12].

Архівний відділ УМВС Львівської області не припиняв вилучення документів з фондів бібліотеки. Під час чергового обстеження фондів відділу рукописів представник управління виявив документи II гімназії у Львові. Після цього візиту документи гімназії, «которые должны храниться во львовском облгосархиве», пропонувалося здати на збереження до обласного архіву м. Львова (вул. Підвальна, 13) [7, арк. 1]. Згідно з розпорядженням Архівного управління МВС по Львівській області за № 228 від 22.12.1950 р. матеріали II львівської гімназії (191 том і 6 в'язок) прийняв уповноважений обласного державного архіву 18 січня 1951 р. [7, арк. 3-5]. 4 січня 1952 р. начальник Архівного відділу УМВС Львівської області звернувся до дирекції бібліотеки з вимогою передати представникам Львівського обласного архіву УМВС і філіалу Центрального державного історичного архіву УРСР у м. Львові документи, які за «правилами» бібліотека не мала права зберігати: українського товариства «Єдність», Греко-католицької богословської

Академії, «Банку Рольного» і «Товариства Сулімірських». Згідно з цим розпорядженням, 16 січня 1952 р. було передано близько 2 тонн розсипу архівних матеріалів [9, арк. 2].

Черга на передачу значної кількості архівів відділу рукописів прийшла у 1970-х рр. Був складений «Перелік і назва фондів, які Президія АН УРСР не заперечує передати з Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника АН УРСР до Центрального державного історичного архіву УРСР у м. Львові» і, згідно з розпорядженням Президії АН УРСР від 27 січня 1975 р. № 120, з відділу рукописів мало бути передано 39 архівних фондів [77]. Передача здійснювалася під розписку начальника відділу «спецфонду» ЦДІА УРСР у Львові А. І. П'ятигорової у чотири етапи — 10, 13, 18 та 26 лютого 1975 р. Слід зауважити, що в останній день передачі, незважаючи на відсутність записів у згаданому переліку, безпідставно до ЦДІА України у м. Львові були також передані архіви «Васильян» — 323 справи та Богословської Академії — 23 справи (2 зв'язки). Згідно з переліком, були передані архіви: Спілки народних театрів і хорів у Львові (333 од. зб.); Товариства «Прогресу» (160 од. зб.), Крайової шкільної ради у Львові та гімназії ім. К. Шайнохи, м. Львів (разом: 106 зв'язок), Видавництва «Слово» у Львові (11 зв'язок)* та ін. [95].

Варто згадати, що під час упорядкування рукописних фондів відбиралися в макулатуру цілі розсипи рукописного матеріалу, на які складали акти члени комісії: зав. відділу рукописів Т. Козачук, В. Бандура та заступник директора Історичного архіву м. Львова Г. Рапапорт. Зокрема, 8, 20, 30 жовтня 1951 р. (протоколи № 1-3) вилучалися конспекти з теології, рахунки, учнівські конспекти, чернетки бухгалтерських записів та ін., разом 159 кг, які в актах значилися як «рукописний матеріал, що не представляє собою жодної наукової чи архівної вартості» [18].

У «спецфонд» бібліотеки вилучалися рукописи впродовж усього часу формування архівних фондів. Наймасштабніше вилучення

* Частина переданих архівів до ЦДІА України у Львові перейшла до фондів Державного архіву Львівської області: Ян Франке, професор математики і теоретичного машинознавства; Вільгельм Брухнальський, історик літератури, професор Львівського університету; Грабовські, поміщики; Гімназія ім. К. Шайнохи, м. Львів.

рукописів здійснювалося упродовж 1975–1983 рр. Спочатку вилученню підлягали документи з окремих фондів (М. Возняка, Б.-І. Антонича, В. Гнатюка та ін.), від 15 січня 1976 р. вилучалися документи методом «висмикування» — хаотично, уривчасто з різних архівів та колекцій. До «спецфонду» відійшла значна кількість несистематизованих матеріалів із різних фондів; записи передачі, як правило, загальні, часто біля вилучених документів зазначалося: 1 папка, 1 книга, або ж приблизна кількість картонів, аркушів і т. п. [33].

Відзначимо, що з реорганізацією найбільших наукових бібліотек Львова та підпорядкування їх Академії наук УРСР, штатні працівники відділів рукописів НТШ та «Оссолінеуму» і надалі працювали у приміщеннях рукописних відділів цих бібліотек. Упродовж 1940–1941 рр. найчисельнішим був колектив колишнього «Оссолінеуму»: К. Тишковський (керівник), С. Інґльот (заступник), архівний консультант; головні бібліотекарі: Лютман Тадей (проводив статистику руху рукописів), Й. Фельдман, К. Гебултовський; старші бібліотекарі: Н. Ассородобрай (вела каталог рукописів), Ю. Кречмар, С. Карчевська; Х. Опенауер (вела діловодство відділу та каталог підручної бібліотеки). Вони входили у т. зв. польський сектор і зберегли свій «польський характер» до кінця радянської окупації [115, s. 81]. В українському секторі на чолі з Марією Деркач працювали співробітники НТШ: І. Кривецький, М. Штеліга (старший бібліотекар), С. Чарнецький (консультант з питань театрознавства), С. Мішко, В. Лисий (старший бібліотекар, вів інвентар), Д. Корбутяк (науковий працівник), К. Курибіда (друкарка) [26, с. 192-225].

Цікаво, що вже 13 лютого 1940 р., коли фактично «Оссолінеум» не був «переданий» до Львівського філіалу бібліотеки АН УРСР (це відбулося тільки наступного дня — 14 лютого), новопризначений директор бібліотеки Я. Зайкін на нараді поставив вимогу — протягом двох днів приготувати організаційний план роботи відділу рукописів. Зокрема, директор зазначав, що організація одного відділу рукописів, який міститиме всі рукописні збірки наукових бібліотек, не повинна бути проведена відразу, але належить скласти план, ніби вже існує один структурний підрозділ для всіх приєднаних

у склад бібліотеки рукописів. Я. Зайкін був прихильником поділу всього рукописного збору бібліотеки на два відділи — літературний та історичний. Оскільки через відсутність потрібної площі об'єднати рукописні матеріали наукових бібліотек Львова в одному приміщенні було неможливо, пропонувалося окремо в кожній бібліотеці провести інвентаризацію рукописних пам'яток, згодом зібрати їх разом у технічно забезпеченому приміщенні. Оскільки передані архіви були описані і скаталоговані за різними системами опису та каталогізації, практично відразу погоджувалося питання про необхідність застосування єдиної, спільної для всіх рукописних збірок, включно з неописаними матеріалами та документами, системи каталогізації та інвентаризації. Під час проведення таких робіт обов'язковою вимогою було фіксувати приналежність документів до конкретних бібліотечних збірок, оскільки вони до 1939 р. були в науковому обігу [82, *арк. 1*]. 14 лютого відбулося засідання Архівної Ради за участю працівників польського сектору, які були за те, щоб сектори самостійно працювали і зосереджували свою основну роботу на інвентаризації неопрацьованих рукописів. Узгоджувалися питання про доцільність каталогізації рукописів мовою оригіналу, оправи та підготування друкованого опису на всі рукописні збірки бібліотеки. На цій нараді були висунуті програми максимум і мінімум. Зокрема, програма на перспективу зводилася до створення єдиного відділу рукописів, технічно забезпеченого, відповідно до сучасних засад архівістики, створення спільного інвентарного опису, предметно-тематичного каталогу та видання друкованого каталогу архівних фондів. Необхідно було узгодити спільний спосіб інвентаризації рукописів, їх зберігання та реставрації (оправи). Під час перших організаційних заходів розглядався проект майбутнього приміщення для рукописних матеріалів і документів. Зокрема, планувалося для відділу рукописів використати приміщення будинку Фундації Баворовських. У сховищах, де зберігалися стародруки та інкунабули, та житлових кімнатах, які займав керівник бібліотеки Баворовських Рудольф Котуля, планувалося розташувати рукописні сховища, інші кімнати використати як читальний зал, а опрацьовувати фонди на першому поверсі, де були приватні

помешкання працівників Академії наук УРСР. Всі інші приміщення призначити під книгосховище. Підготувати спільну схему опрацювання фондів дирекція уповноважила співробітників М. Деркач, С. Інґльота та Т. Лютмана [82].

В рамках організаційних заходів було підготовлене положення відділу рукописів [80], а від 1 березня 1941 р. вийшов наказ (№ 182) про підготовку анкети читачів для обліку та контролю користування рукописами та стародруками. Згідно з цим наказом, для кращого зберігання рукописів та стародруків директор Зеленко розпорядився допускати читачів до цих матеріалів лише за його особистим дозволом. Відділам, йшлося в наказі, організувати докладний облік: хто саме (прізвище, ім'я, по батькові, освіта, наукове звання), за дорученням якої установи та з якою метою працював з цими матеріалами. На звороті анкети зазначати повний перелік матеріалів, якими користувався читач. Категорично заборонялося видавати ці матеріали поза межі бібліотеки. Відповідали за виконання цього наказу керівники українського та польського секторів відділу рукописів М. Деркач та С. Інґлот [60].

Бібліотека відновила свій статус академічної інституції після відступу зі Львова німецьких військ. Після еміграції на захід директора бібліотеки НТШ Володимира Дорошенка (2 квітня 1944 р.) М. Деркач, координуючи всю роботу книгозбірні, одночасно досить успішно керувала відділом рукописів [22; 26, с. 197-209; 32, с. 131-132]. Польським сектором (на вул. Оссолінських, 2) до середини січня 1945 р. керував С. Інґлот (вийхав до Польщі), потім — К. Гебултовський. Із працівників передвоєнного періоду залишився тільки В. Бандура [115, с. 248-249].

30 серпня 1944 р. відбулася нарада українського сектору Філіялу бібліотеки, на якій звітували про виконану роботу. Згідно з протоколом, на той час в українському секторі ґрунтовно опрацьовував родинний архів Богдан Барвінський. М. Деркач, М. Штеґліґа, др. Янів, Ярослав Дашкевич опрацьовували архів Івана Франка. Працівники упорядковували, розставляли та перевіряли фонди в надзвичайно складних умовах — у бруді, холоді, бракувало харчів [88].

26 листопада 1944 р. завідувачем відділу рукописів став *Б. Барвінський**. 3 грудня 1946 р. був складений план щодо переміщення всіх рукописів в основний корпус бібліотеки на вул. Стефаника, 2. Згідно з планом, попередньо мала проводитися інвентаризація рукописів бібліотек «Оссолінських», Баворовських, НТШ, «Народного Дому» і Василянських монастирів. Планувалося провести «провізоричну» інвентаризацію неописаних рукописів, при чому в тих інвентарях мали дотримуватися правила продовження нумерації записів в інвентарях, які вже існували. Задля економії часу працю над докладнішим описом уже описаних кириличних рукописів мали обмежити до трьох днів на тиждень. Мали переглядатися також приватні рукописні збірки, які ввійшли до фонду бібліотеки. На проведення інвентаризації планувалося затратити півроку. Для здійснення концентрації всіх рукописних збірок бібліотеки потрібне було відповідно відремонтоване й обладнане під рукописні збірки приміщення. Концентрація також повинна була здійснюватися планово: спочатку упорядкування рукописів бібліотек «Оссолінських» і Баворовських (які вже перебували в приміщенні, виділеному під рукописний відділ), далі — перевезення та упорядкування рукописів бібліотек НТШ, «Народного Дому» та Василянських монастирів. Поза планом було перевезення архіву Барвінських (перебував на вул. Лисенка, 14) [37, арк. 4-5].

Ще до запланованого великомасштабного переміщення, згідно з розпорядженням дирекції Бібліотеки (від 3 лютого 1947 р.), була створена комісія для перевірки роботи відділу рукописів. 4-11 лютого 1947 р. члени комісії перевіряли виконання плану і напрям роботи відділу. Рукописні фонди зберігалися, в основному, у трьох будинках: на вул. Лисенка, 14, Стефаника, 2, Радянській, 24, тож комісія працювала у кожному приміщенні окремо.

Зокрема, на вул. Лисенка, 14 описували кириличні рукописи: співробітник відділу І. Шпитковський повторно описував кириличні

* **Барвінський Богдан Олександрович** (1880–1958), історик, архівіст, бібліотекознавець. Володів французькою, італійською, чеською, німецькою, російською і польською мовами. У 1939–1942 рр. — директор бібліотеки ЛДУ ім. І. Франка, у 1942–1944 р. — старший бібліотекар Державної бібліотеки м. Львова (III відділ — бібліотека НТШ і «Народний Дім»). Зарахований на посаду завідувача відділу рукописів 26 листопада 1944 р. Звільнений 28 листопада 1947 р. [68].

рукописи (28) зі збірки Петрушевича, які вже описав і видав друком І. С. Свенціцький, пояснюючи їх повторне опрацювання необхідністю внесення доповнень та поправок до опису. На думку комісії, при наявності у фондах значної кількості неописаних кирилических рукописів ця робота була непотрібною і нераціональною. Вже з 3 грудня 1946 р. І. Шпитковський почав ефективніше використовувати робочий час, описуючи та інвентаризуючи неопрацьовані кирилическі рукописи бібліотек «Студіону» та Богословської академії. Рукописи збірки родини Барвінських описував завідувач відділу Б. Барвінський. На вул. Стефаніка, 2 працівник відділу К. Гебултовський опрацьовував збірку Борхів, яка мала велике значення для вивчення соціально-економічних питань XVIII–XIX ст., В. Бандура впорядковував збірку листів родини Любомирських. К. Гебултовський і В. Бандура скаталогували понад 550 театральних рукописів, які згодом були вислані до Польщі. На вул. Радянській, 24 комісія не могла встановити, як саме опрацьовувалися рукописи Івана Франка у 1946 р., і які роботи проводилися наприкінці 1945 р. 7 травня 1946 р. почав діяти окремий кабінет Івана Франка, і з цього часу збірка рукописів письменника перестала бути складовою відділу рукописів. Було виявлено 150 рукописних матеріалів Івана Франка в інших архівних фондах відділу. Також впорядковували архіви бібліографів І. Левицького, І. Калиновича — фактично складалася бібліографія української книги 1798–1914 рр. Крім рукописів, що зберігалися у згаданих вище приміщеннях, значний комплекс рукописів знаходився в будинках на вул. Бібліотечній, 2 і вул. Хмельницького, 36, однак, там не проводилася ніяка робота, позаяк не була передбачена планом. Підводячи підсумки перевірки, комісія дійшла висновку, що план роботи відділу складений неохайно, загальними фразами, неконкретний, «так, що виконання його перевірити неможливо і про виконання чи невиконання цього плану говорити не приходить». Комісія ствердила, що робота у відділі рукописів велася неkoordinовано, а Б. О. Барвінський керував роботою «не на належній висоті» [1]. На той час у рукописному відділі було 10 штатних співробітників — фактично, це був фіктивний штат, позбавлений відповідної кваліфікації. Зрештою, більшість співробітників відділу рукописів працювала в інших

структурних підрозділах бібліотеки, тож Б. Барвінський за таких умов не брав на себе відповідальність за виконання плану.

Працівники відділу рукописів брали участь у підготованні всіх заходів бібліотеки до відзначення ювілейних дат. Так, у 1940–1941 рр. співробітники обох секторів підбирали документальні джерела на ювілейні виставки з нагоди 500-х роковин Гуттенберга, до ювілейних дат Івана Франка, Тараса Шевченка, Адама Міцкевича та ін. 1949 р. у відділі було проведено дві тематичні виставки на тему «Розвиток рукописної справи до виникнення друкарства», де наочно демонструвалися розвиток письма, застосування шрифтів, чорнила, фарб, паперу, ілюстрацій та переплету. Були підготовлені виставки: «Застосування мініатюр та орнаментів в рукописах», «Рукописи і їх значення для науки», а також спеціально для групи вчених з м. Ленінграда — експозицію стародавніх і середньовічних рукописів та грамот [37, арк. 5].

Починаючи з 1948 р., завідувачі відділу рукописів керувалися у своїй роботі інструктивно-нормативними документами рукописних відділів бібліотек ім. Салтикова-Щедріна (Ленінград) та ім. Леніна (Москва), брали за зразок їхні методи роботи. Аналіз діяльності керівного складу відділу рукописів досі не здійснений, однак основні напрями можна чітко прослідкувати. Так, завідувачами відділу рукописів були: *Т. Ю. Козачук** (31.12.1948–11.12.1963); *М. Є. Томашівський*** (17.12.1963–20.07.1970); *В. І. Лучук**** (1.09.1970–1.05.1975),

* **Козачук Таїса Юхимівна** (1910–1963) — освіта вища, закінчила Дніпропетровський університет, економічний факультет (1935). Член КПРС (з 1931 р.). У Львові з 1940-х рр. Працювала у Львівському політехнічному інституті [50; 61; 105].

** **Томашівський Микола Євгенович** (1927 р. н. – ?), освіта вища (ЛДУ ім. І. Франка, філологічний факультет, українська мова і література), займав посаду завідувача ідеологічного відділу Ленінського РК КПУ (член КПРС з грудня 1951 р.). Звільнився з посади завідувача відділу в зв'язку з переходом на іншу роботу [74].

*** **Лучук Володимир Іванович** (1934 р. н. – ?) — освіта вища (ЛДУ ім. І. Франка, 1953–1958), філолог. Володів німецькою, польською, чеською, болгарською, російською, білоруською мовами. Член Спілки письменників (з 1960 р.), член КПРС (березень 1963 р.). Прийшов до бібліотеки з посади відповідального секретаря Товариства охорони пам'ятників. У бібліотеці з 2 квітня 1969 р. — бібліотекар відділу бібліографії. Звільнився з посади зав. відділу рукописів за станом здоров'я [71].

Л. М. Паніна* (15.08.1975–16.06.1977), *Н. І. Олійник*** (1977 р.–25.09.1978), *Є. Є. Кравченко**** (1978–1986), *Н. І. Грайцер***** (25.02.1986–23.07.1992); Дзьобан О. О. (1992 р.–квітень 2004 р.).

Т. Козачук, взявши за основу план, який підготував Б. Барвінський, брала участь у переміщенні всіх рукописів в основний корпус бібліотеки. У 1949 р. у відділі рукописів під її керівництвом працювало п'ять осіб (у першому півріччі — шість; на початку другого — одна штатна одиниця скорочена) — головний бібліотекар В. Бандура, старші бібліотекарі: І. Боднар, С. Роголя, К. Гебултовський. Вже у березні 1949 р. відділ рукописів отримав приміщення в головному корпусі бібліотеки — п'ять невеликих кімнат, поруч з кімнатами, де зберігалися декомплектовані архіви «Оссолінеуму» внаслідок вивезень документів до Польщі. Таким чином відділ отримав можливість сконцентрувати рукописи в

* **Паніна Людмила Миколаївна** (1935 р. н. – ?) — росіянка, освіта вища (Одеський державний університет, 1956–1958), філолог (російська мова і література), член КПРС (з 1965 р.), володіла німецькою та українською мовами. Приїхала до Львова у липні 1971 р. за місцем праці чоловіка. У бібліотеці з травня 1972 р. (старший та головний бібліотекар відділу комплектування). Звільнилася з посади зав. відділу рукописів у зв'язку з переїздом на постійне місце проживання до Києва [73].

** **Олійник Ніна Іванівна** (1928 р. н. – ?) — освіта вища (Житомирський державний педагогічний інститут, 1947–1951), вільно володіла німецькою мовою. Член КПРС (грудень 1953 р.). Працювала на посадах: інструктора політвідділу армії в/ч 62901, зав. дитячого садка в/ч 17692. У бібліотеці з 1968 р, з грудня 1972 р. — бібліотекар відділу бібліографії. Звільнилася з посади зав. відділу рукописів у зв'язку з переведенням чоловіка до Києва на нове місце служби [72].

*** **Кравченко Єфрем Єфремович** (1924–1997) — освіта вища (ЛДУ ім. І. Франка, у 1953 р. закінчив філологічний факультет), член КПРС (з 1963 р.). У Львівській науковій бібліотеці ім. В. Стефаніка працював з 1951 р.: бібліотекар, бібліограф та старший редактор відділу бібліографії, з 1970 р. — вчений секретар бібліотеки. У зв'язку з виходом на пенсію звільнився з посади зав. відділу рукописів [70].

**** **Грайцер (Білоус) Неля Іванівна** (1937 р. н.) — освіта вища спеціальна (Харківський державний бібліотечний інститут, факультет бібліотекознавства, 1959–1964), член КПРС (березень 1971 р.). Працювала у бібліотеці з 1983 р. З посади зав. відділу рукописів переведена на посаду провідного бібліотекаря відділу рукописів [69].

одному приміщенні. Відразу було виділено одну кімнату на чотири місця для читачів. Протягом першого півріччя 1949 р. і двох місяців третього кварталу перенесли рукописні матеріали з шести різних приміщень. Загальна кількість перенесених рукописів, переважно розсипних, становила приблизно 280 погонних метрів. Під час перенесення доводилося встановлювати їхню приналежність до тих чи інших архівів, а іноді й встановлювати належність архіву [37]. Особливо багато часу було затрачено на рукописний матеріал, що зберігався в приміщенні на вул. Стефаника, 11. «Рукописи приношено і розбирано по два коші денно через 88 днів разом 176 кошів», які після розбору за архівними фондами утворили три великі і кілька дрібних архівних фондів та доповнили частину архівних збірок, які вже існували [78].

Відразу після закінчення переміщення архівних документів та матеріалів, згідно з постановою Президії Академії Наук УРСР від 2.IX.1949 р., комісія (Л. Г. Афендік, В. І. Борковський, А. І. Генсьорський) 30 вересня 1949 р. обстежила стан рукописних фондів Львівської бібліотеки АН УРСР і констатувала, що фонди знаходяться у восьми невеликих кімнатах, з яких одна призначена на читальню. Загальний стан збереження — задовільний. На основі проведеного обстеження комісія дійшла таких висновків: необхідно розширити площу під рукописні фонди на дві кімнати, для особливо цінних рукописів — придбати металеві шафи; інші рукописи забезпечити футлярами; запровадити читацькі листи; приступити до систематичної популяризації фондів у газетах, журналах тощо; забезпечити приміщення протипожежними засобами. Щодо рукописного фонду, то комісія ствердила, що рукописи розміщено за походженням окремих збірок, частина яких мала старі інвентарі та картотеки, складені за старою польською системою. На основі цих картотек, описів та покажчиків можна було виявити загальний вміст 60 % збірок. У 1949 р. архівні збірки не описували. Беручи до уваги багатство і різноманітність фондів та майбутню велику роботу для їх відповідного опрацювання, комісія вважала цей штат за своєю кількістю надто «слабким» [86].

У 1949 р. кількість та зміст рукописних фондів визначити було надзвичайно важко. Першочерговим завданням ставилося проведення первинного обліку фондів, у т. ч. тих, що були пов'язані в пакети, складені в тюках та корзинах. Та частина рукописів,

яка мала інвентарні описи, тимчасові списки або каталоги, звірялася, і про неї робилися помітки. До таких рукописних збірок належали фонди «Оссолінеуму», однак їх облік був значно порушеним через Другу світову війну та вивезення рукописів до Польщі 1945–1947 рр. Тож на облік цих рукописів співробітники відділу витрачали багато часу — поруч із позначкою в інвентарних описах і друкованих каталогах складали контрольні списки на наявні рукописи. Зовсім неописані матеріали вимагали формування окремих одиниць збереження. Складався тимчасовий список кожного рукописного фонду, велася робоча картотека. В результаті виявлено 58 рукописних фондів, уточнено та доповнено дані про зміст 27 фондів; описано рукописи (5 983 од.), що не мали жодних відомостей і були привезені до відділу в пачках, зв'язках та корзинах. Систематизовано та описано архів Лесі Українки (367 од.) та розпочато копіювання рукописів архіву. Окрім того, було складено чотири огляди збірок НТШ, «Народного Дому», архівів В. Козловського та Борхів. Рукописні матеріали розставлялися на полицях, систематизовані рукописи розкладалися в папки, футляри або пакети. У відділі встановлено додаткові стелажі, вогнегасники та ящики з піском. Рукописи, які надійшли до відділу з інших приміщень, просушувались та раз на місяць знепилювалися. 1949 р. почали копіювати та фотокопіювати найцінніші документи [37].

Економіст за фахом, Т. Козачук не мала досвіду роботи в бібліотечній сфері. Вона засипала керівництво відділів рукописів бібліотек ім. Салтикова-Щедрина (Ленінград) та ім. Леніна (Москва) листами-проханнями роз'яснити і підказати як потрібно вести роботу з документальним масивом відділу рукописів, їздила у відрядження переймати досвід роботи цих бібліотек. На час її відсутності обов'язки зав. відділу виконував *В. Бандура**, чий

* **Бандура Владислав Феліксович** (1908 р. н., Мости Великі Львівської обл. – ?) — поляк, освіта вища (Львівський університет, філософський факультет (1927–1932), магістр історії). З 1932 р. до червня 1940 р. працював за сумісництвом у бібліотеці Львівського університету, бібліотекар бібліотеки Баворовських (червень 1935 р. — листопад 1939 р.) У Львівській філії бібліотеки АН УРСР працював у відділі стародруків. Від 1943 р. науково опрацьовував рукописні фонди у II відділі Державної бібліотеки. З 29 жовтня 1944 р. займав посади головного бібліотекаря, наукового працівника відділу рукописів [67].

високий професіоналізм неодноразово відзначала дирекція бібліотеки. Зокрема, він мав чисельні подяки та відзнаки (15 за 1947–1956 рр.), у т. ч. за налагодження успішних методів праці, активну участь у громадському житті колективу бібліотеки та перевиконання плану.

Внаслідок скорочення штату (січень 1950 р.) у відділі рукописів залишилося лише три співробітники: Т. Козачук (завідувач відділу), В. Бандура, К. Гебултовський. Такий штат у відділі рукописів був до 1958 р. У цей період фактично до мінімуму було зведено опрацювання, розкриття змісту документів і введення їх в науковий обіг. Зокрема, цьому не сприяв кількісний і якісний штат відділу рукописів, а також «перекидання» працівників на інші види робіт. Так, у 1951 р. Т. Козачук у липні виконувала обов'язки завідувача відділу опрацювання, в серпні — відділу комплектування, у вересні — вченого секретаря [90, арк. 2], у 1954 р. якийсь час взагалі не працювала, а два місяці 1956 р. переглядала літературу «спецфонду». У біографії Т. Козачук був період, коли її хотіли звільнити з посади завідувача відділу рукописів. Так, 26 липня 1952 р. у листі до Президії АН УРСР, на підставі підсумків роботи атестаційної комісії, голова Львівського філіалу АН УРСР Й. З. Штокало порушив питання про внесення змін у штат відділу рукописів. Зокрема, у листі йшлося про те, щоб завідувача відділу рукописів, яку атестаційна комісія допустила лише до в. о. зав. відділу, відсторонити від виконання обов'язків через відсутність відповідної освіти і досвіду роботи та перевести на іншу бібліотечну посаду [52]. Невідомо, що було причиною зміни рішення, однак Т. Козачук пропрацювала на посаді зав. відділу рукописів 15 років, зокрема була надзвичайно «активним» членом КПРС, відома її роль «головного обвинувача» завідувача відділу бібліографії Ярослава Дашкевича на загальних зборах працівників бібліотеки АН УРСР у грудні 1949 р. [54].

У роботі Т. Козачук опиралася на кваліфікованого архівіста В. Бандуру, однак у 1954–1956 рр. він переінвентаризував книжкові фонди і не повернувся до відділу рукописів (виїхав до Польщі). Зрештою, мінімальною була робота у відділі рукописів 76-річного бібліотекаря К. Гебултовського, який лише систематизував

матеріал і давав довідки про архівні матеріали окремих польських фондів. Через похилий вік К. Гебултовський виконував норми виробітку на 40-60 %, опис матеріалу й оформлення одиниць збереження через незнання української мови вести не міг, як і не міг писати («старече дріжання рук») [92, арк. 4].

У другій половині липня — першій половині вересня 1952 р. у відділі рукописів зовсім не проводилися основні роботи — в бібліотеці встановлювали центральне опалення. Робота з упорядкування фондів затягнулася аж до 1955 р.

Зрештою, «допрацювалися» до того, що ще 19 листопада 1954 р., виконуючи Постанову Ради Міністрів і ЦК КП України № 1740 від 2 листопада 1954 р. про впорядкування чинних структур установ, скорочення штатів і фонду заробітної плати, дирекція бібліотеки хотіла відділ рукописів приєднати до іншого відділу бібліотеки. Т. Козачук наголошувала на важливості збереження рукописного відділу як окремої структури, оскільки відділ рукописів відрізняється від інших специфікою роботи та фондів, тому «злиття відділу рукописів з іншим будь-яким відділом приведе до згортання роботи над опрацюванням першоджерел і позбавить наукових працівників цінного матеріалу» [81].

За вказівкою голови президії Львівського філіалу АН УРСР Й. З. Штокала дирекція бібліотеки надала допомогу відділу, призначивши для опрацювання архіву академіка М. Возняка старшого бібліотекаря Є. Кравченка, який працював у відділі з середини жовтня 1955 р., однак його, за наказом дирекції, на невизначений час відкликали і призначили в бригаду зі складання каталогу франкознавчої літератури (до 100-річчя від дня народження І. Франка) [93, арк. 4зв.].

У січні 1950 р. відділ підготував і передав рукописні матеріали українських письменників до Інституту літератури АН УРСР. У зв'язку з передачею разом з іншими архівами й архіву Лесі Українки, відпала запланована робота з копіювання її літературних рукописів, писаних олівцем. Загалом, передача архівів призвела до зниження відвідування та видачі рукописів. Пояснювалось це тим, що відомий науковим працівникам м. Львова матеріал тепер знаходився у Києві.

Незначний відсоток робочого часу, що залишався на роботу у відділі рукописів, використовувався для підготування біографічних довідок про фондоутворювачів, класифікаційних схем та планів з опрацювання окремих фондів та колекцій в цілому, працівники обліковували, систематизовували, описували та каталогізували рукописні колекції НТШ і «Народного Дому». Зі старої картотеки колекції «Оссолінеуму» вилучалися картки на відсутні рукописи (4 613 карток на 1 583 рукописи), аналогічна робота проводилася зі старою картотекою НТШ (720 карток на 752 од. зб.). Майже не віддавалися на реставрацію документи, лише було переглянуто окремі рукописні книги з метою виявлення шкідників. Робота проводилася з квітня до червня, було перевірено 1 031 книгу, з них 26 очищено хімічним способом [90, арк. 2-2зв.]. Наприкінці 1951 р. проводився первинний облік та розбір рукописних матеріалів. «Чорновим» розбором охоплено 547 пакетів різної величини, 103 рукописні книги та ін. Повністю впорядковано майнові документи ХІХ ст. родини Баворовських (1 534 док.), укладене листування різних осіб ХVІІІ–ХІХ ст.; опрацьовувались матеріали Ю. Желехівського, Т. і М. Павликів, колекція рукописних книг ХVІ–ХVІІІ ст. 1951 р. у відділі нештатні працівники впорядковували архівні фонди Потоцьких та Дідушицьких, оскільки ці документи були науковою базою для вивчення економічного та політичного розвитку Галичини і Польщі до 1939 р. У 1953 р. систематизували три архіви: історика А. С. Петрушевича, родинний архів Дідушицьких і маєтковий Потоцьких. Було розпочато впорядкування матеріалів бібліографа І. Калиновича (роботу припинили через «невелику наукову цінність архіву і його велику невпорядкованість») [92, арк. 2зв.].

Після концентрації архівних фондів у головному приміщенні бібліотеки, вивезень значного корпусу документів і матеріалів до Польщі, передачі архівів до Києва — реальна кількість рукописів у відділі документально не була зафіксована. Однак його повністю відображено в документі, за яким Т. Козачук «прийняла» рукописні і книжкові фонди згідно з інвентарями і списками від в. о. завідувача відділу В. Бандури. Зокрема, 4 червня 1954 р. Т. Козачук прийняла: майно, закріплене за відділом згідно з інвентарним списком, за винятком письмового стола, круглого

розсувного стола і вішака, переданих адміністративно-господарській частині бібліотеки за розпорядженням коменданта і завгоспа бібліотеки. Згідно з актом, на травень 1951 р. у відділі рукописів були: старі інвентарі і старі тимчасові відомості про рукописні збірки «Оссолінеуму», бібліотек Баворовських, НТШ, «Народного Дому», Дідушицьких, колекцію А. Петрушевича, архів Сапег, колекцію Радзімінських, О. Чоловського, А. Шнайдера, архів Єловицьких, Яблонівських, фундації Скарбка, чорнові матеріали до опису фонду Козловського, Борхів, родини Барвінських. В. Бандура передав й новіші (за 1949–1950 рр.) списки до старих відомостей, перерахунок вище, та нові тимчасові загальні описи взятих на облік фондів; загальну картотеку фондів і колекцій; старі картотеки рукописів «Оссолінеуму», НТШ, «Народного Дому», архіву Сапег, колекцію автографів «Оссолінеуму»; нову робочу картотеку з обліку фондів на колекції рукописів згаданих вище, а також василіанських монастирів, архидієцезіальної бібліотеки латинського обряду у Львові, бібліотеки Греко-католицької богословської академії у Львові, бібліотеки Театрального союзу, Товариства будови шкіл, Управління консервації у Львові, семінарії латинського обряду у Львові, Мисливського товариства, Конгрегації воскресенців, Вірменської консисторії у Львові, Павликовських, Кжечуновичів, колекції О. Чоловського та фондів: Г. Діаманда, Т. Купчинського, А. Прохаски, О. Ортивіна та ін. Передав Бандура також матеріали до картотек із рукописної справи в СРСР, революції 1948 р., книгу надходжень рукописів до відділу, каталог підсобної бібліотеки, поточну документацію відділу рукописів (плани, звіти, вхідні документи, розпорядження за 1950–1951 рр.), зразки опрацювання рукописів, огляди фондів, акти прийому і передачі рукописів, інструкції з опрацювання рукописних матеріалів, положення відділу рукописів. Також передав штамп відділу, печатку для опечатування дверей відділу, порошок, 2 лупи [14].

У 1955 і 1956 рр. Т. Козачук і К. Гебултовський виконували лише невідкладну роботу: провели первинний розбір архіву М. Возняка і групи «нові надходження», розпочали опрацювання родинної кореспонденції Барвінських, перевірку архівів А. Петрушевича і НТШ, колекції Василіанських монастирів та ін.

Питання поповнення штату відділу рукописів кваліфікованими кадрами почало позитивно вирішуватися (1 штатний працівник на рік) наприкінці 1950-х рр. — початку 1960-х рр.: 1958 — О. О. Дзьобан, 1959 — Є. М. Гуменюк, 1960 — П. Г. Баб'як, листопад 1974 р. — Р. О. Домбровський.

Упродовж 1960-х рр. у відділі обговорювалося питання щодо виділення документальних комплексів з колекції «Окремих надходжень» для створення нових фондів. З цієї колекції вилучалися і приєднувалися документи до фондів, які вже існували, іншу ж частину неопрацьованих фондів реєстрували у продовжуваному описі. Надалі тривала робота з розміщення фонду, упакування найбільш пошкоджених документів. Значних зусиль докладали для наведення порядку і обладнання сховищ, очищення та знепилювання фондів. У цей час було заборонено виносити рукописи за межі відділу (повернуті рукописи зберігали в шафі), читачам видавали не більше трьох одиниць збереження, не видавали непагінових рукописів, категорично заборонялося видавати рукописи студентам; здійснювалося опрацювання архівів: Польського економічного товариства, «Просвіти», редакції «Сигнали», «Видавництва «Оссолінеуму» та ін. Відділ був постійним учасником соцзмагань, зокрема за звання «Відділ відмінної праці». Наприкінці 1969 р. готувався проект «Норми робіт відділу рукописів», за основу були взяті норми виробітку бібліотеки ім. Леніна у Москві, вивчалася питання про заміну ярликів для наклеювання шифрів на папках на темперні штампи. 1969 р. адміністрація бібліотеки зобов'язала співробітників відділу рукописів опрацювати архів бібліотеки, що відкладався упродовж 30 років і був зовсім непорядкований. Складність цієї роботи полягала в тому, що цей архів необхідно було опрацювати за спеціальними інструкціями Головного архівного управління УРСР. Для вивчення досвіду впорядкування архіву та ознайомлення з методикою його опрацювання до Києва (в Архівне управління) був відряджений співробітник відділу О. Дзьобан, а П. Баб'як цей архів упорядковував [47, арк. 2-25зв.].

На виробничих нарадах за участю Є. Гуменюка, П. Баб'яка, О. Дзьобана, Р. Домбровського обговорювалися питання щодо використання досвіду роботи відділу рукописів бібліотеки

ім. Салтикова-Щедрина, ЦНБ (Київ), бібліотеки ім. Леніна (Москва) у підготуванні довідкового апарату, опрацюванні та реставрації фондів, обслуговуванні читачів; також порушувалося питання про принципи опрацювання окремих особистих фондів збірки НТШ, зокрема, чи слід вилучати їх з колекції. Вирішили виокремлювати особисті фонди з колекції НТШ та створювати окремі фонди з забезпеченням їх перевідною таблицею. У зв'язку з ремонтними роботами в приміщенні з 26 жовтня 1972 р. три місяці відділ був закритий. У 1973 р. працівники відділу розставляли та звіряли фонди НТШ та «Народного Дому», надалі тривала робота з формування архіву «окремих надходжень». У відділі гостро відчувалася відсутність телефону, друкарської машинки з латинським шрифтом, штор на вікнах, виставкових стендів та дзвінка до сховищ. У зв'язку з постановою ЦК КПРС «Про підвищення ролі бібліотек у комуністичному вихованні трудящих і науково-технічному прогресі», з червня 1974 р. відділ зобов'язався: прискорити опрацювання збірки НТШ, з 1975 р. — приступити до створення алфавітного каталогу, посилити популяризацію фондів.

Новопризначена завідувач відділу Л. М. Паніна (на той час працівниками відділу стали: О. І. Завада, Т. М. Гуцаленко (від 13.01.1975 р.)) здійснила розподіл обов'язків між працівниками відділу та перегляд норм на окремі процеси роботи. З лютого 1975 р. у відділі обговорювалося питання про порядок передавання окремих фондів відділу рукописів до Центрального державного історичного архіву м. Львова, які Президія АН УРСР «не заперечувала» передати [47, арк. 40зв.].

У січні 1976 р. у відділі створено бригаду з опрацювання фондів НТШ і Дідушицьких. Під час роботи з фондом НТШ відбирали рукописні матеріали до «спецфонду», в інвентарних описах відзначали позначкою «с-ф» всі матеріали т.зв. обмеженого користування (ті, що відійшли до «спецфонду») і відмовились від написання на них карток. У відділі були неопрацьовані фонди, деякі архіви опрацьовані поверхово, довідковий апарат не розкривав їх змісту [47, арк. 46-47]. Ознайомившись з організацією роботи відділу рукописів бібліотеки ім. Леніна у Москві, завідувач відділу Л. Паніна запровадила облікову документацію: книгу нових надходжень, книгу руху фондів, книгу фонду, обліку

прийому фондів на збереження. Від того часу у відділі почали створювати довідковий апарат і карткову систему інвентарних описів, яку відразу почали застосовувати під час опрацювання нових архівних фондів [47, арк. 42зв.-50зв.].

Наприкінці 1970-х — на початку 1980-х рр. до відділу рукописів приходять нові співробітники: Д. І. Шега, О. І. Решетило (1976), М. М. Трегуб (1981).

У зв'язку з Постановою Президії АН УРСР від 15.09.1977 р. «Про стан збереження та використання рукописної спадщини в АН УРСР» у відділі порушувалися питання про страховий фонд, мікрофільмування фондів, організацію реставраційної майстерні. Велися підготовчі роботи з опрацювання колекції «Народного Дому», зокрема, ухвалили опрацювати збірку шляхом вилучення окремих фондів. Щодо стану каталогізації опрацьованих матеріалів, то визнали доцільним друкувати описи за новим зразком на машинці і передавати на копіювання на ЕРУ, щоб розрізати картки і вливати їх у каталог [47, арк. 62зв.-70].

Від травня 1979 р. вся робота відділу рукописів зводилася до виконання постанов Президії АН УРСР № 360 від 15.09.1977 р. і № 9 від 11.01.1979 р. про термінове опрацювання і розкриття неосвоєних архівних фондів. Згідно з вказівками президії АН всі фонди потрібно було ввести в обіг у 1980 р. Тому у відділі обговорювалося питання про прискорений метод опрацювання фондів. На кінець 1979 р. вже було опрацьовано і створено довідковий апарат на 22 фонди. Через відсутність місця для розміщення опрацьованих фондів доводилося їх розставляти на верхніх полицях стелажів. Планову роботу з опрацювання фондів за прискореним методом виконали: було опрацьовано 544 200 арк. рукописних матеріалів. 19 січня 1981 р. на одній з чергових нарад ухвалили рішення — за сумлінну роботу з опрацювання неосвоєних фондів висунути кандидатури О. Дзьобана, М. Трегуб, Д. Дідовського, Д. Чорній для нагородження їх грамотами та подяками і просити дирекцію, партбюро і місцевий комітет профспілки підтримати це рішення. На цій же нараді вони розділили грошову премію (210 крб.) [47, арк. 70зв.-83зв.].

Згідно з «Довідкою про стан зберігання архівних фондів і рукописних матеріалів у відділі рукописів ЛНБ АН УРСР», яку

22 лютого 1984 р. склав завідувач відділу рукописів Є. Кравченко, архівні матеріали бібліотеки і надалі зберігалися у тісних приміщеннях. Тут було зібрано більше 10 тис. рукописів та близько 40 тис. нових надходжень, які треба опрацювати. Площа приміщень становила 170 кв. м, а для нормального розміщення всіх архівних матеріалів і документів потрібно було 400 кв. м. Висота стелажів значно перевищувала встановлені норми і не відповідала правилам техніки безпеки. Окремі стелажі були заставлені рукописними матеріалами до стелі, частина рукописів містилася на підлозі між стелажимами. Тіснота у сховищах не дозволяла підтримувати відповідних санітарних умов та температурного режиму зберігання документів [31, арк. 2].

1987 р. у відділі був складений перспективний план організації страхового фонду (мікрофільмування) на окремі одиниці збереження з фондів: НТШ, «Оссолінеуму», А. Петрушевича, Василіанського архіву, Павликовських та ін. — всього 13 524 кадри, однак темпи копіювання були повільними, а якість незадовільною. У відділі завели книгу реєстрації мікрофільмів, у 1986 р. була заведена книга обліку нових поступлень страхового фонду, а також велася картотека мікрофільмів.

У цей час працівники відділу активно займалися науково-дослідною роботою. Задекларовані у 1940-х рр. науково-дослідницькі теми повністю збігалися як з профілем роботи відділу, так і з науковими зацікавленнями працівників і українського, і польського секторів. Так, 23 грудня 1940 р. на нараді керівників відділів та консультантів бібліографічного відділу під час обговорення плану бібліографічної роботи на 1941 р. ці теми були озвучені. Зокрема, польський сектор задекларував продовження роботи над каталогом рукописів, розрахованої щонайменше на чотири роки (С. Інґльот, Й. Фельдман, Т. Лютман). С. Інґльот мав намір продовжувати підготування інвентарного опису рукописів до історії сіл західних областей України, такий же термін виконання був визначений для підготування опису рукописів до політичної історії західних областей України в ХІХ–ХХ ст. (Й. Фельдман). Планувалось, що над описом матеріалів до історії Галичини (1772–1913) буде працювати Т. Лютман, підготуванням інвентарів рукописів до історії робітничого класу західних областей України —

Н. Ассородобрай, до історії Львова — С. Карчевська; театральних рукописів, які знаходяться у львівських бібліотеках, — Є. Кречмар. Фактично на той час вже були підготовлені проспекти: Каталог рукописів Філії Бібліотеки АН УРСР, науковий опис рукописів до історії села й селян УРСР (західні області) до 1918 р., до історії Галичини 1772–1913 рр., до історії війни Б. Хмельницького з Польщею. План наукової роботи українського сектору на згаданій нараді представляла М. Деркач, зокрема задекларувавши каталог рукописів-автографів Івана Франка (М. Деркач і Д. Корбутяк); каталог і опис кириличних і латинських рукописів до ХІХ ст. (С. Мишко); каталог рукописів Івана Франка на класичні теми (М. Штеліга); каталог «чужих рукописів і фольклорних записок» зі збірки Івана Франка з ХІХ ст. (Д. Корбутяк); каталог рукописів і листування О. Кобилянської (В. Лисий); каталог рукописів до історії українського театру в Галичині (С. Чарнецький) [87]. Термін виконання запланованих науково-дослідницьких робіт був різним: рік-півтора, а то й більше. Щоправда, плани зруйнувала Друга світова війна. У перші повоєнні роки з восьми співробітників польського сектору залишилося двоє.

У наступні роки теми, як правило, насаджувалися «згори», зокрема, готувалися різноманітні покажчики до ювілейних історичних дат або ж ювілеїв окремих осіб. Згідно з рішенням Президії АН УРСР, на відділ рукописів було покладено завдання виявити й описати матеріали до історії визвольної боротьби українського народу і приєднання України до Росії з метою використання їх у трьохтомному археографічному збірнику, видання якого готував до друку Інститут історії України АН УРСР з нагоди 300-річчя воз'єднання України з Росією. Тому з 15 березня до 25 червня 1952 р. робота у відділі була припинена, бо всі працівники шукали матеріали зі згаданої тематики. Вони переглянули каталоги, картотеки та описи фондів відділу і відібрали 221 од. зб., з яких описано та анотовано 449 документів* [35]. Згідно з наказом голови Львівського філіалу АН УРСР Й. З. Штокала від 25 червня 1951 р. за № 92 співробітники відділу В. Бандура і

* Одночасно робота проводилася у відділі бібліографії. Консультантом був призначений І. П. Крип'якевич, який давав вказівки, контролював роботу над картотекою і брав участь в інформаційних нарадах.

К. Гебултовський працювали над розшифруванням фотокопій рукопису Голінського для Інституту історії АН УРСР [90, арк. 1]. Спеціальне завдання Президії АН УРСР відділ рукописів виконав. Тривало підготування до друку покажчиків: «Матеріали до 1848 року в Галичині», «Матеріали до визвольної війни 1648 року і приєднання до Росії» та бібліографічного карткового покажчика про рукописну справу в СРСР [90, арк. 3зв.].

У 1953 р. основним завданням відділу (понад 75 % всього робочого часу) було підготувати до друку анотований покажчик рукописних матеріалів бібліотеки «Визвольна війна українського народу в 1648–1654 рр. Возз'єднання України з Росією». Працювали за схемою, затвердженою на виробничій нараді відділу і науковій нараді при директорові бібліотеки. Анотовані покажчики рукописних матеріалів вийшли друком у 1953 та 1956 рр. [21; 49].

Бібліотечна Рада Львівської бібліотеки АН УРСР 4 листопада 1954 р. розглядала питання про додаткове внесення до плану науково-бібліографічних робіт на 1955 р. двох тем відділу рукописів: «Антифашистський конгрес працівників культури у Львові, 1936 р.: публікація документів і матеріалів Львівської бібліотеки АН УРСР»; «Історія міста Львова: анотований покажчик рукописних матеріалів Львівської бібліотеки АН УРСР до 700-річчя м. Львова». Перша з названих тем була запланована спонтанно, оскільки серед неупорядкованих фондів віднайдено матеріали антифашистського конгресу працівників культури, який відбувся у Львові 1936 р. Підготування документального збірника відділ проводив уперше, перекладаючи російською мовою українсько- та польськомовні документи [38, арк. 5]. Цей документальний збірник вийшов друком 1956 р. [19]. Також була складена картотека рукописних матеріалів (285 позицій) для анотованого покажчика «Історія міста Львова» [94, арк. 4], робота над яким тривала у 1956–1958 рр. У 1958 р. на рукописний варіант покажчика «Історія міста Львова» І. Крип'якевич у співавторстві з С. Білецьким написав рецензію, у якій зазначив, що цей покажчик буде корисним для науковців, оскільки він допоможе зорієнтувати дослідників у великому масиві архівного матеріалу бібліотеки. Не викликав заперечень розподіл матеріалу. Рецензенти запропонували додатковий перелік номерів архівних документів, навпроти яких

було дописано: «Немає, вислано до Польщі» [89]. У 1950–1960 рр. у відділі активно популяризували архівні документи. Практикувалися окремі публікації в періодичних виданнях. Зокрема, були опубліковані огляди фондів відділу: Архів Потоцьких (Архіви України, 1963, № 4); Архів М. Возняка (Радянське літературознавство, 1965, № 10); Теки Шнайдера (Архіви України, 1965, № 4); Матеріали І. О. Левицького як джерело для біографічного словника (Історичні джерела та їх використання, Київ, 1966, вип. II); Архів Рудольфа Моха (Архіви України, 1967, № 6). Протягом 1969 р. було підготовлено огляд архіву «Столових маєтків Галицької митрополії» та ін.

У I–III кварталах 1969 р. працівники відділу рукописів працювали над завданням редакційної колегії «Історії міст і сіл Української РСР» та виявляли у фондах матеріали історичного і краєзнавчого характеру (446 позицій) [43]. У рамках виконання п'ятирічного плану тематики наукової роботи відділу рукописів планувалася робота з підготування покажчика фондів відділу рукописів — одного з найактуальніших завдань відділу. Були наміри перейняти досвід у Державному філіалі республіканського історичного архіву МВС УРСР та попередньо скласти схеми опису. У вересні 1970 р. почали розподіл особистих архівних фондів між працівниками відділу з метою підготування довідок до планованого путівника «Особисті архівні фонди рукописного відділу ЛДНБ АН УРСР». 1977–1978 рр. планувалися покажчики: «Нотолінійні рукописи відділу», «Револьюційна боротьба і розповсюдження марксистсько-ленінських ідей на Західноукраїнських землях» та ін. У 1980-х рр. проводилися дослідження історичних пам'яток про Івана Вагилевича, Маркіяна Шашкевича, Остапа Терлецького та ін. Статті О. Дзьобана, Є. Гуменюка та П. Баб'яка включено до ювілейного збірника з нагоди 40-річчя бібліотеки. Всі заплановані науково-дослідницькі теми були виконані і результати опубліковані [20; 41; 62; 65; 76; 97].

Починаючи з 1990-х рр., до штату відділу рукописів (П. Г. Баб'як, Т. М. Гуцаленко, М. М. Трегуб, Д. І. Дідовський) зараховувалися нові співробітники: Є. М. Домбровська (1991); І. З. Бурковський, І. Я. Патер, М. В. Баран, Г. В. Чуба (1992); Я. П. Сенік (1993); М. М. Кольбух, І. Р. Сус (1994); В. Я. Фрис (1995), М. Г. Тимочко

(2001). На посаду завідувача у 1992 р. був призначений довголітній працівник відділу рукописів — О. О. Дзьобан. З квітня 2004 р. відділ рукописів очолила М. С. Дядюк, у 2010 р. у штат відділу з відділу рідкісної книги була переведена Т. О. Литвин.

Покоління нових, кваліфікованих кадрів відділу рукописів мало можливість працювати і реалізовувати плани у цілком інших умовах. З проголошенням незалежності України відбулися кардинальні зміни практично у всіх напрямках роботи відділу. Насамперед, до відділу було повернуто документи та матеріали зі «спецфонду». Цей масив документів вимагав негайного науково-технічного опрацювання та введення в науковий обіг. Науково-дослідницька робота відділу велася в рамках реалізації державної програми: «Архівна та рукописна україніка». Вперше без жодних ідеологічних обмежень та перешкод було перевидано і доповнено анотований покажчик особистих архівних фондів відділу рукописів [66]. Вийшли друком інвентарний опис особистого архіву І. Калиновича [42], документальний збірник спогадів старшин і стрільців УГА [106], готувався до друку каталог кирилических книг, путівник фондами відділу. У вересні 1996 р. відбулася міжнародна науково-практична конференція: Рукописна україніка у фондах Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України та проблеми створення інформаційного банку даних, і вийшли друком «Вибрані документи з історії України: каталог виставки рукописів XIV–XX ст.» та буклет «Відділ рукописів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України» [23; 24; 98].

З 2005 р. планово реалізовується науково-дослідна тема «Рукописний фонд ЛНБ ім. В. Стефаника: історія, шляхи формування, розкриття фондів», яка сприяє вдосконаленню взаємозв'язків між практикою і наукою, між архівознавством, документознавством та суміжними історичними дисциплінами, має теоретичне значення і відповідає практичним потребам ЛННБУ ім. В. Стефаника.

Рукописний фонд відділу рукописів постійно поповнюється. Комплектування здійснюється документами на різних видах носіїв інформації: традиційних — паперовій основі, а також фото-, фоно- та відеодокументах. Матеріали відкладаються у трьох основних комплексах: історичні матеріали, особові архівні фонди та фонди культурно-просвітницьких установ. Більшість фондів

надходить до відділу у вигляді цілісних особистих архівів. Здебільшого їх передають члени родини. Цікавим є депозитний фонд, у якому представлено документи переважно вітчизняних діячів науки і культури західноукраїнського регіону: Р. Іваничука, Р. Лубківського, В. Качкана, Я. Ісаєвича та ін. Особливе місце у відділі займають архіви представників української діаспори: Тетяни та Омеляна Антоновичів, Іванни та Мар'яна Коців, О. Корчак-Городиського, О. Горбача, М. Богачевської-Хом'як, М. Прокопа, М. Добрянського, колекція «Українського Історичного Товариства». Загалом за останні шість років до фондів відділу рукописів надійшло 29 нових архівів, у т. ч. — архіви І. Крип'якевича та М. Кордуби.

Поряд із комплектуванням фондів, важливим є також розкриття та популяризація документальної спадщини. У наукових та популярних виданнях публікуються наукові розвідки співробітників відділу та виходять друком окремі видання [44; 53]. Відділ рукописів був організатором експозицій виставок «Збірка єврейських рукописів у фондах відділу рукописів ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України» (26.05.2005); співорганізатором міжнародної наукової конференції «Українське історичне товариство: 40 років наукової та видавничої діяльності (1965–2005)», у т. ч. експозиційної виставки (30.09.2005), учасником міжнародної виставки «Скарби історії Польщі. Національний Заклад ім. Оссолінських — гість Відня» (Відень, 27.02.–29.03.2009 р.), представляв документальні історичні пам'ятки з нагоди офіційного візиту до Львова Президента Австрійської Республіки Гайнца Фішера (08.07.2009).

З 2004 р. у відділі активно впроваджуються новітні інформаційні технології, ведеться робота над реалізацією двох міжнародних проектів (угоди між ЛННБУ ім. В. Стефаника та Національним Закладом ім. Оссолінських у Вроцлаві і Hill Museum and Manuscript Library of St. John's Abbey and University, Collegeville, Minnesota, USA) щодо перенесення на цифрові носії архівних документів колишнього «Оссолінеуму» та кодексів релігійного характеру. Оцифровані документи у ЛННБУ ім. В. Стефаника відкривають нові перспективи. Зокрема, вони пов'язані з впровадженням цифрової бібліотеки «dLibra» на базі оцифрованих

матеріалів відділу рукописів, що буде сприяти формуванню національної бази даних цифрових матеріалів, що вже впродовж кількох років створюється у Західній Європі і США.

1. Акт перевірки відділу рукописів від 11.II.1947 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 146. — Арк. 1-5.
2. Акт перевірки ходу виконань наукових робіт відділу рукописів Бібліотеки АН УРСР від 17.V.1950 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 264. — Арк. 29-29зв.
3. Акт передачі бібліотеки Єврейської громади у Львові від 23.II.1940 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. — Ф. 9 (Окремі надходження), од. зб. 5392. — Арк. 5.
4. Акт передачі бібліотеки «Народного Дому» від 7.II.1940 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. — Ф. 9 (Окремі надходження), од. зб. 5384. — Арк. 2.
5. Акт передачі бібліотеки Наукового товариства ім. Шевченка у Львові від 10.II.1940 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. — Ф. 9 (Окремі надходження), од. зб. 5391. — Арк. 3-4, 7.
6. Акт передачі документів бібліотеки в Центральний історичний архів у м. Львові від 16.VI.1962 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 1038. — Арк. 1-2.
7. Акт передачі документів відділу рукописів у Львівський облдержархів від 18.I.1951 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 350. — Арк. 1-5.
8. Акт передачі рукописних матеріалів відділом рукописів ЛБАН УРСР до Інституту літератури АН УРСР від 10.I.1950 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 304. — Арк. 1-16.
9. Акт передачі рукописних матеріалів Львівському облдержархіву від 16.I.1952 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 410. — Арк. 1-3.
10. Акт передачі рукописних матеріалів від 17.III.1950 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 304. — Арк. 22-22зв.
11. Акт передачі рукописних матеріалів від 27.V. 1950 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 304. — Арк. 24-24зв.
12. Акт передачі театральних афіш до Комітету в справах мистецтв при Раді Міністрів УРСР від 24.IV.1950 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 304. — Арк. 23.
13. Акт передачі Фондації ім. Баворовських від 1.II.1940 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. — Ф. 9 (Окремі надходження), од. зб. 5376. — Арк. 10-11.

14. Акт про передачу майна і фондів відділу рукописів Львівської бібліотеки АН УРСР, від 4.VI.1951 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 304. — Арк. 25-25зв.
15. Акт про передачу підручної бібліотеки читального залу по вул. Радянській, 24 до відділу рукописів від 13.XI.1950 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 304. — Арк. 28-29.
16. Акт про передачу рукописів, що залишилися від кабінету І. Франка, до відділу рукописів Львівської бібліотеки АН УРСР від відділу фондів та обслуговування читачів від 24.XI.1950 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 304. — Арк. 30-35.
17. Акти передачі рукописних матеріалів іншим організаціям, 10.I.–22.XI.1950 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 304. — Арк. 1-36.
18. Акти про виділення до знищення рукописів, 8.–30.X.1951 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 351. — Арк. 1-3.
19. Антифашистський конгресс работников культуры во Львове в 1936 г. : документи и материалы / уклад. *Козачук Т. Ю.* ; ред. *П. С. Козланюк.* — Львов, 1956. — 123 с.
20. *Баб'як П. Г.* Автографи українських і російських письменників : анотов. покажч. / *П. Г. Баб'як* ; АН УРСР, ЛНБ ім. В. Стефаника ; ред. *Є. Є. Кравченко.* — Львів, 1976. — 207 с.
21. *Бандура В. Ф.* 1848 рік у Галичині : анотов. покажч. рукописних матеріалів бібліотеки / *В. Ф. Бандура, Т. Ю. Козачук.* — Львів, 1953. — 144 с.
22. *Вальо М.* Марія Деркач. 1896–1972 : бібліогр. покажч. Спогади. Розвідки. Листи / *М. Вальо.* — Львів, 1999. — С. 7-8.
23. Вибрані документи з історії України : каталог виставки рукописів XIV–XX ст. / уклад.: *П. Баб'як, М. Баландюк, М. Баран, Т. Гуцаленко, О. Дзьобан, Є. Домбровська, І. Сус, М. Трегуб, В. Фрис, Г. Чуба* ; наук. ред.: *О. Дзьобан, М. Трегуб* ; рец. *Н. Банчик* ; відп. ред. *Л. Крушельницька* ; відп. за випуск *В. Фрис* ; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника. — Львів : Центр Європи, 1996. — 32 с. : іл.
24. Відділ рукописів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України : буклет / автори тексту: *П. Баб'як, О. Дзьобан, М. Трегуб.* — Львів, 1996. — 8 с.
25. *Головата Л.* Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника НАН України. 1940–2005 : історичний нарис / *Лариса Головата* // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника : [зб. наук. пр.]. — Львів, 2005. — Вип. 13. — С. 144-174.

26. *Гуцаленко Т.* Відділ рукописів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України у 1940–1949 рр. : статті та події / *Тетяна Гуцаленко* // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника : [зб. наук. пр.]. — Львів, 2005. — Вип. 13. — С. 175-246.
27. *Дашкевич Я.* Як нищили незнищенне / *Я. Дашкевич* // Дзвін. — 1991. — № 8. — С. 114-119.
28. *Дзьобан О.* Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника (ЛНБ) : відділ рукописів / *О. Дзьобан, М. Трегуб* // Архівні установи України : довідник. — Київ, 2000. — С. 185-189.
29. *Дзьобан Р.* Бібліотека Публічна Руського Народного Інституту «Народний Дім» та її втрати в роки Другої світової війни / *Роман Дзьобан* // Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника : зб. наук. пр. — Львів, 2009. — Вип. 1 (17). — С. 404-415.
30. Довідка про можливість передачі Польській Народній Республіці частини матеріалів, що в минулому належали «Оссолінеум», від 12.IX.1967 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 1359-а. — Арк. 18.
31. Довідка про стан зберігання архівних фондів і рукописних матеріалів у відділі рукописів ЛНБ АН УРСР від 22.II.1984 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. — Ф. 9 (Окремі надходження), од. зб. 5402. — Арк. 1-2.
32. *Дядюк М. С.* Участь жінок у діяльності Наукового товариства ім. Шевченка у Львові (Хронікально-біо-бібліографічний аспект) / *Мирослава Дядюк* // З історії Наукового товариства імені Шевченка : збірник доповідей і повідомлень наукових сесій і конференцій НТШ у Львові. — Львів, 1998. — С. 101-146.
33. Журнал передачі архівних матеріалів в «спецфонд», 1975–1983 рр. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. — Ф. 9 (Окремі надходження), од. зб. 5406. — Арк. 1-31.
34. Звіт за роботу відділу рукописів у 1955 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 592. — Арк. 4зв.
35. Звіт за роботу, проведену у відділі рукописів Львівської бібліотеки АН УРСР по виявленню рукописних матеріалів до теми «Приєднання України до Росії 1648–1654 рр.» для Інституту історії України АН УРСР, 1952 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 408. — Арк. 1-1зв.
36. Звіт комісії контролю праці в відділі рукописів у філіалах БАН при вул. Оссолінських, 2 і Чарнецького, 24 від 19.VI.1940 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. — Ф. 9 (Окремі надходження), од. зб. 5387. — Арк. 1-2.

37. Звіт про виконання плану роботи відділу рукописів за 1949 рік // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 247. — Арк. 1-6.
38. Звіт про виконання плану роботи відділу рукописів за 1954 рік // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 538. — Арк. 1-7.
39. Звіт про роботу відділу рукописів Львівської бібліотеки АН УРСР за 1950 р., від 9.I.1951 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 302. — Арк. 1-3.
40. Звіти про виконання плану роботи відділу рукописів за січень–травень 1941 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 54. — Арк. 1-49.
41. Іван Вагилевич : показчик рукописів праць та матеріалів до біографії / уклад *О. О. Дзьобан* ; наук. ред. *М. Й. Шалата* ; АН УРСР, ЛНБ ім. В. Стефаника. — Львів, 1986. — 75 с. : іл.
42. Інвентарний опис особистого архіву Івана Калиновича / упоряд. *Я. П. Сенік*. — Львів, 1998. — 211 с.
43. Інформація про обслуговування читачів матеріалами відділу рукописів, які займалися написанням історії міст і сіл УРСР, I–III квартал 1969 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 1564. — Арк. 4–5.
44. Кириличні рукописні книги у фондах Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України : каталог. — Т. 1 : XI–XVI ст. / уклад.: *М. М. Кольбух* (голов. ред.), *Т. М. Гуцаленко*, *О. О. Дзьобан*, *І. Я. Патер*, *І. Р. Сус*, *Г. В. Чуба* ; передм. *М. М. Кольбух* ; уклад. наук.-довідк. апарату: *М. М. Кольбух*, *Я. П. Сенік* ; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника. — Львів, 2007. — XLVI s., 522 с., 24 кол. іл.
45. Книга надходжень рукописних матеріалів рукописного відділу бібліотеки АН УРСР від 1948 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. — Ф. 9 (Окремі надходження), од. зб. 3896/51. — Арк. 1-22зв.
46. Книга протоколів виробничих нарад відділу (1949–1954) // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 246. — Арк. 1-37.
47. Книга протоколів виробничих нарад відділу рукописів ЛНБ ім. В. Стефаника АН УРСР, 1968–1981 // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. — Ф. 9 (Окремі надходження), од. зб. 5404. — Арк. 1-90.
48. Книга реєстрації рукописів, які поступили до відділу, 22.I.1959–10.XII.1969 рр. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 852. — Арк. 1-40.
49. *Козачук Т. Ю.* Визвольна війна українського народу 1648–1654 : анотов. показч. рукописних матеріалів бібліотеки / *Т. Ю. Козачук*, *В. Ф. Бандура*. — Львів, 1954. — 116 с.
50. Контрольний список наукових співробітників бібліотеки на 1.XI.1964 // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 3 о/с, од. зб. 101. — Арк. 5.

51. *Кривенко М.* Бібліотека «Студіону» у Львові: переміщення книжкових та рукописних колекцій (1940–1947) / *Маргарита Кривенко* // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника : [зб. наук. пр.]. — Львів, 2005. — Вип. 13. — С. 247-267.
52. Лист Управління Львівського філіалу АН УРСР до президії Академії наук УРСР про зміни в штатних розписах Інституту суспільних наук і Львівської бібліотеки від 26.VII.1952 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 365. — Арк. 3.
53. Листи Вячеслава Липинського до Осипа Назарука (1921–1930) / упоряд. *М. Дядюк* ; наук. ред. *Я. Федорук* ; відп. ред. серії *Л. Головата* ; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника. — Львів, 2004. — 156 с. : іл.
54. Листування Юра Меженка з Ярославом Дашкевичем (1945–1969) / упоряд.: *Р. Дзюбан, Г. Сварник* ; ЛННБУ ім. В. Стефаника, Від. іст. колекцій. — Львів, 2009. — С. XIX, XXIII, XXIV.
55. Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника АН УРСР: історичний нарис / АН УРСР, ЛНБ ім. В. Стефаника. — Київ : Наук. думка, 1989. — 204 с.
56. Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника НАН України : документи, факти, коментарі / упоряд. *Л. І. Крушельницька*. — Львів, 1996. — 100 с.
57. Матеріали про можливість передачі Польській Народній Республіці частини книг та інших матеріалів, що в минулому належали «Оссолінеум», 1967 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 1359-а. — Арк. 1-84.
58. Наказ № 66 по Філії бібліотеки Академії наук УРСР у Львові від 22.VIII.1940 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 145. — Арк. 13.
59. Наказ № 70 по філії Бібліотеки Академії Наук УРСР у Львові про збереження архівних фондів бібліотеки від 31.VIII.1940 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 145. — Арк. 18.
60. Наказ № 182 по Філіалу бібліотеки АН УРСР про облік та контроль видачі читачам рукописів та стародруків від 1.III.1941 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 42. — Арк. 34.
61. Наказ № 326 по Львівській бібліотеці УРСР від 31.XII.1948 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 3-ос, од. зб. 22. — Арк. 343.
62. Нотолінійні рукописи XVI–XVIII ст. : каталог / уклали: *Ю. П. Ясиновський*, за участю *О. О. Дзюбана* ; наук. ред. *Я. Н. Щапова* ; АН УРСР, ЛНБ ім. В. Стефаника ; Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Львів. обл. орг. — Львів, 1979. — 114 с.

63. Нумерований каталог рукописів, переданих в Польську Народну Республіку за 1947 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 145. — Арк. 1-37.
64. Опис складу рукописного фонду Наукового товариства ім. Шевченка в бібліотеці Філіялу Академії наук у Львові від 16.V.1949 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. — Ф. 9 (Окремі надходження), од. зб. 5405. — Арк. 1-25.
65. Особисті архівні фонди відділу рукописів : анотов. покажч. / уклали: *Є. М. Гуменюк, П. Г. Баб'як, О. О. Дзьобан* ; наук. ред. *Є. М. Гуменюка* ; відп. ред. *Є. М. Стасюк* ; АН УРСР, ЛНБ ім. В. Стефаника. — Львів, 1977. — 188 с.
66. Особисті архівні фонди відділу рукописів : анотов. покажч. / уклали: *П. Баб'як, О. Дзьобан, Є. Домбровська, М. Трегуб* ; за участю: *І. Бурковського, Т. Гуцаленко, О. Осадці* ; наук. ред. *П. Баб'яка, О. Дзьобана, М. Трегуб* ; відп. ред. *Л. Крушельницька* ; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника. — 2-ге вид., випр. і допов. — Львів, 1995. — 272 с.
67. Особова справа Бандури В. Ф. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 3-ос, од. зб. 136. — Арк. 14-62.
68. Особова справа Барвінського Б. О. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 3 о/с, од. зб. 136. — Арк. 82-83зв.
69. Особова справа Грайцер Н. І. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 3-ос, од. зб. 337. — Арк. 210-232.
70. Особова справа Кравченка Є. Є. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 3-ос, од. зб. 256. — Арк. 124-139.
71. Особова справа Лучука В. І. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 3-ос, од. зб. 203. — Арк. 137-149.
72. Особова справа Олійник Н. І. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 3-ос, од. зб. 263. — Арк. 169-176зв.
73. Особова справа Паніної Л. М. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 3-ос, од. зб. 264. — Арк. 90-99зв.
74. Особова справа Томашівського М. Є. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 3-ос, од. зб. 172. — Арк. 63-75.
75. Особова справа Янчака Я. В. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 3-ос, од. зб. 283. — Арк. 150-151.
76. Остап Терлецький : покажчик друкованих і рукописних матеріалів / уклад.: *О. О. Дзьобан, С. С. Кіраль* ; відп. ред. *Є. Є. Кравченко* ; рец.: *Ф. П. Погребенник, Л. І. Ільницька* ; АН УРСР, ЛНБ ім. В. Стефаника. — Львів, 1984. — 112 с.
77. Перелік і назви фондів, які Президія АН УРСР не заперечує передати з Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника АН УРСР до

- Центрального державного історичного архіву УРСР у м. Львові від 27.I.1957 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. — Ф. 9 (Окремі надходження), од. зб. 5403. — Арк. 1-2.
78. Перелік рукописів, перенесених з приміщення по вул. Стефаника, 11, 1949 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. — Ф. 9 (Окремі надходження), од. зб. 5400. — Арк. 13.
79. План роботи Львівської філії бібліотеки АН УРСР на 1947 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 5407. — Арк. 1-2.
80. Положення про Відділ рукописів Львівської філії Бібліотеки АН УРСР, 1940 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. — Ф. 9 (Окремі надходження), од. зб. 5390. — Арк. 1-2.
81. Протокол № 16 виробничої наради працівників Львівської бібліотеки АН УРСР від 19.XI.1954 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 498. — Арк. 127-128.
82. Протокол засідання Архівної Ради від 14.II.1940 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 29. — Арк. 1-4.
83. Протокол № 6 засідання Президії Львівського філіалу АН УРСР про роботу Львівської наукової бібліотеки АН УРСР за 1954 рік, від 22.II.1955 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 557. — Арк. 13.
84. Протокол засідання комісії для обговорення питань з представниками Обласної архівної управи від 22.VIII.1940 р. [Рукопис] // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 29. — Арк. 7-9.
85. Протокол комісії для перебрання бібліотеки бувшого «Студіону» від 12.II.1940 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. — Ф. 9 (Окремі надходження), од. зб. 5390. — Арк. 1-2.
86. Протокол комісії по обстеженню стану рукописних фондів у Львівській бібліотеці АН УРСР від 1.X.1949 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. — Ф. 9 (Окремі надходження), од. зб. 5364. — Арк. 2-4.
87. Протокол наради дирекції Філії бібліотеки АН УРСР у Львові з керівниками відділів та консультантами бібліографічного відділу для обговорення плану бібліографічної праці на рік 1941, від 23.XII.1940 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. — Ф. 9 (Окремі надходження), од. зб. 5362. — Арк. 24-25.
88. Протокол наради Українського сектору філіалу бібліотеки АН УРСР у Львові, від 30.VIII.1944 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 70. — Арк. 1-3.
89. Рецензія на рукопис покажчика рукописних матеріалів «Історія міста Львова» за 1958 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 793. — Арк. 2-3.

90. Річний звіт про виконання плану роботи відділу за 1951 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 349. — Арк. 1-5.
91. Річний звіт про виконання плану роботи відділу рукописів за 1952 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 407. — Арк. 1-6.
92. Річний звіт про виконання плану роботи відділу рукописів за 1953 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 474. — Арк. 1-4.
93. Річний звіт про виконання плану роботи відділу рукописів за 1955 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 592. — Арк. 1-4зв.
94. Річний звіт про виконання плану роботи відділу рукописів за 1956 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 665. — Арк. 1-6.
95. Розписки про передачу рукописних фондів ЛНБ до ЦДІА у Львові, 1975 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. — Ф. 9 (Окремі надходження), од. зб. 5403. — Арк. 3-4.
96. Розпорядження № 3 по Львівській бібліотеці АН УРСР про передачу старих інвентарних книг на фонди бібліотеки на постійне зберігання у відділ рукописів від 29.ІІІ.1961 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 927. — Арк. 3.
97. Рукописи архіву М. С. Шашкевича : опис / уклад *О. О. Дзьобан* ; ред. *Є. Є. Кравченко* ; АН УРСР, ЛНБ ім. В. Стефаника. — Львів, 1979. — 76 с.
98. Рукописна україніка у фондах Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України та проблеми створення інформаційного банку даних : Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. ; упоряд.: *М. М. Трегуб* ; редкол.: *О. О. Дзьобан* (відп. ред.), *М. М. Трегуб*, *М. М. Гуцаленко*, *В. Я. Фрис*, *П. Г. Баб'як*, *О. П. Осадця*, *О. В. Чекайло* ; наук. консультант *М. М. Романюк* ; рец. *О. Я. Мацюк*. — Львів, 1999. — 653 с.
99. *Сварник Г.* Архів товариства «Просвіта»: історія формування, сучасний стан / *Галина Сварник* // Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника : зб. наук. пр. — Львів, 2009. — Вип. 1 (17). — С. 571-599.
100. *Сварник Г.* Архівні та рукописні збірки Наукового товариства ім. Шевченка в Національній бібліотеці у Варшаві : каталог-інформатор / *Галина Сварник*. — Варшава ; Львів ; Нью-Йорк : Український архів ; НТШ, 2005. — 352 с.
101. *Свенцицкий И.* Церковно- и русско-славянские рукописи Публичной библиотеки Народного Дома во Львове / *И. Свенцицкий*. — СПб, 1904. — 65 с.
102. *Свенцицкий И. С.* Описание иноязычных и новейших карпаторусских рукописей библиотеки «Народного Дома» во Львове / составил *И. С. Свенцицкий*. — Львов : Ставропиг. тип., 1905. — 64 с.

103. *Свенціцький І.* Опис рукописів Народного Дому з колекції Ант. Петрушевича / *І. Свенціцький.* — Львів, 1906, 1911. — Ч. 1-3.
104. *Свистун Ф.* Пергаментные документы музея о крылошанина А. С. Петрушевича / *Ф. Свистун* // Вестник Народного Дома. — Львов, 1908. — Ч. 1-3.
105. Списки працівників бібліотеки на 1.04.1963–1.11.1963 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 3 о/с, од. зб. 50. — Арк. 18.
106. Українська Галицька Армія : збірка спогадів / уклад., автор передм. і прим. *М. Баран* ; наук. ред. *О. Дзьобан* ; рец.: *М. Вальо, М. Литвин* ; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника. — Львів, 2002. — 122 с.
107. *Chwalewik E.* Zbiory Polskie (Archiwa, biblioteki, gabinety, galerje, muzea i inne zbiory pamiątek przeszłości w ojczyźnie i na obczyźnie w porządku alfabetycznym według miejscowości ułożone) / *Edward Chwalewik.* — Warszawa ; Kraków : Wyd-wo J. Mortkowicza, Tow-wo wyd. w Warszawie, 1926. — Т. I. — IX + 490 s.
108. *Chwalewik E.* Zbiory Polskie (Archiwa, biblioteki, gabinety, galerje, muzea i inne zbiory pamiątek przeszłości w ojczyźnie i na obczyźnie w porządku alfabetycznym według miejscowości ułożone) / *Edward Chwalewik.* — Warszawa ; Kraków : Wyd-wo J. Mortkowicza, Tow-wo wyd. w Warszawie, 1927. — Т. II. — 560 s.
109. *Dąbkowski P.* Archiwum Berehskie Luba-Radziminskich obecnie we Lwowie (opis konserwatorsko-archiwalny) / *P. Dąbkowski.* — Lwów, 1919. — 31 s.
110. *Gębarowicz M.* Katalog rękopisów Biblioteki im. Gwalberta Pawlikowskiego / *M. Gębarowicz* // Rocznik Zakładu Ossolińskich, III. — Lwów, 1938. — 159 s.
111. *Grimsted P. K.* Lvivska naukova biblioteka im. V. Stefanyka AN URSR. Viddil rukopysiv / *Patricia Kennedy Grimsted* // Archives and Manuscript Repositories in the USSR. Ukraine and Moldavia. Book I. General Bibliography and Institutional Directory. — Princeton, New Jersey, 1988. — S. 500-556.
112. *Inglot S.* Inwentarz Archiwum XX. Lubomirskich (Linia Dąbrowieńska) / *S. Inglot.* — Warszawa, 1937. — 45 s.
113. *Kętrzyński W.* Katalog rękopisów Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich / *W. Kętrzyński.* — Lwów, 1881. — Т. 1. — 759 s.
114. *Kętrzyński W.* Katalog rękopisów Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich / *W. Kętrzyński.* — Lwów, 1898. — Т. 3. — 763 s.
115. *Matwijów M.* Zakład Narodowy imienia Ossolińskich w latach 1939–1946 / *Maciej Matwijów* // Wrocław : T-wo Przyjaciół Ossolineum, 2003. — 350 s.